

VYUŽITELNOST PŘEBYTEČNÝCH POTRAVIN A CHÁTRAJÍCÍCH NEMOVITOSTÍ PRO LIDI BEZ DOMOVA

JIŘÍ HRBÁČ

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jiří HRBÁČ**
Osobní číslo: **H09078**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Využitelnost přebytečných potravin a chátrajících nemovitostí pro lidi bez domova**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti bezdomovectví.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HRADECKÝ Ilja a Vlastimila HRADECKÁ. Bezdomovství - extrémní vyloučení. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4

HRADECKÝ Ilja a kol. Definice a typologie bezdomovství. Praha: Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8

PRŮDKOVÁ Táňa, NOVOTNÝ Přemysl. Bezdomovectví. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0

ŠTĚCHOVÁ Markéta, LUPTÁKOVÁ Marina a KOPOLDOVÁ Bedřiška. Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-069-4

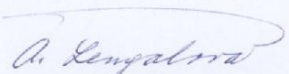
BALÁŠ Ondřej, HEŽOVÁ Magda, LOUKOTA Roman, PROKOPOVÁ Lenka, PTÁČEK Ladislav, SEJBAL Jiří, STANOEV Martin. Aktuální otazníky fenoménu bezdomovství, sčítání bezdomovců v Brně v roce 2010. Brno: Centrum sociální služeb, příspěvková organizace, 2010. ISBN 978-80-254-9015-0

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Milan Smola**

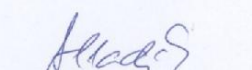
Datum zadání bakalářské práce: **22. listopadu 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **4. května 2012**

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 3.4.2012

.....
.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Práce se zabývá problematikou z oblasti bezdomovectví. Teoretická část práce pojednává obecně o pojmu bezdomovectví, jeho formách a příčinách a dále je zaměřena zejména na využitelnost přebytečných potravin a chátrajících nemovitostí pro lidi bez domova za účelem uspokojení jejich základních životních potřeb.

Na teoretickou část navazuje část praktická. Ta zjišťuje prostřednictvím rozhovorů názor a reálný pohled lidí bez domova na řešení problému zajištění stravy a bydlení z přebytečných zdrojů.

Klíčová slova: bezdomovec, bezdomovectví, sociální vyloučení, menička pro bezdomovce, potravinové banky, azylový dům

ABSTRACT

The work deals with the problems of homelessness. The theoretical part deals with the general concept of homelessness, its cause and forms and is focused on the disposition of surplus food and decaying real estate for homeless people to meet their basic living needs.

The theoretical part is followed by a practical part. The opinion determined through interviews and realistic view of the homeless to tackle the issue of diet and housing on excess resources.

Keywords: homeless, homelessness, social exclusion, menu for homeless, food banks, reception centre

Děkuji tímto Mgr.Milanu Smolovi za poskytnuté odborné vedení při vypracování bakalářské práce a za velice kladný přístup.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DEFINICE POJMU BEZDOMOVECTVÍ	13
1.1 FORMY BEZDOMOVECTVÍ	14
1.2 PŘÍČINY BEZDOMOVECTVÍ.....	15
1.3 SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ JAKO PŘÍČINA BEZDOMOVECTVÍ.....	16
1.4 PRÁVNÍ ÚPRAVA PROBLEMATIKY BEZDOMOVECTVÍ.....	17
2 VYUŽITELNOST PŘEBYTEČNÝCH POTRAVIN PRO LIDI BEZ DOMOVA	20
2.1 PROJEKT MENÍČKA PRO BEZDOMOVCE	20
2.2 POTRAVINOVÉ BANKY.....	24
3 VYUŽITÍ CHÁTRAJÍCÍCH NEMOVITOSTÍ PRO LIDI BEZ DOMOVA	27
3.1 ZÁKLADNÍ POTŘEBA – PŘIJATELNÉ BYDLENÍ.....	27
3.2 MOŽNOSTI BYDLENÍ PRO LIDI BEZ DOMOVA	28
3.3 ALTERNATIVNÍ ZPŮSOBY BYDLENÍ.....	31
3.4 ALTERNATIVNÍ ZPŮSOBY BYDLENÍ VE ZLÍNĚ	32
3.5 VYUŽÍVÁNÍ CHÁTRAJÍCÍCH NEMOVITOSTÍ V ČR PRO LIDI BEZ DOMOVA.....	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
4 VÝZKUMNÁ ČÁST	39
4.1 DRUH VÝZKUMU	39
4.2 ZPŮSOB VÝBĚRU A POPIS VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	39
4.3 VÝBĚR VÝZKUMNÉ METODY A TECHNIK.....	39
4.4 SEZNÁMENÍ S RESPONDENTY	40
4.5 ZNĚNÍ OTÁZEK POKLÁDANÝCH RESPONDENTŮM.....	40
4.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ ZÍSKANÝCH DAT	42
4.7 METODY VYHODNOCENÍ DAT A INTERPRETACE	42
4.7.1 Charakteristika osobnosti respondentů.....	42
4.7.2 Bezdomovectví respondentů	43
4.7.3 Stravování a bydlení respondentů	43
4.7.4 Současný stav a plány do budoucna	44
4.8 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	44
ZÁVĚR	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	49
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	52

SEZNAM OBRÁZKŮ	53
SEZNAM PŘÍLOH.....	54

ÚVOD

Bezdomovectví je sociálním jevem, který je celosvětově rozšířen, a to v důsledku mnoha příčin. Jedná se o fenomén, který je lidstvu znám odnepaměti, i když v novodobé historii našeho státu, zejména pak v období socialismu, byl tento jev silně potlačován respektive zatlačen do ústraní. Bezdomovectví zajisté úzce souvisí s chudobou, která se také světem nezávratně šíří. Do mysli obyvatel naší republiky fenomén bezdomovectví vstoupil v 90. letech 20. století, přesněji řečeno po roce 1989, a to v důsledku objevení nám do té doby neznámých společenských problémů, jako je snižování životní úrovně obyvatel, zejména rodin, nezaměstnanost či rozšíření kriminality a drog. V současné době stoupá počet bezdomovců v České republice do desetitisíců a odhaduje se, že každým rokem přibývá 10% nových bezdomovců. Jen v Praze je jich asi 4000. Je nutné podotknout, že přibližně 5 až 10 tisíc domácností je navíc bezdomovectvím akutně ohroženo. A přibývá jich nejen v naší zemi, ale také i v celé Evropské unii. Bezdomovcem se může stát prakticky kdokoli – muži, ženy, mládež a někdy i děti. Bezdomovci v ČR jsou dle statistik nejvíce osoby ve věku 40 - 50 let, na druhém místě osoby ve věku 50 - 62 let a na třetím ve věku 25 - 40 let. To, že se jedná o celosvětový problém, je evidentní i z toho, že v roce 1989 byla založena Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci – FEANTSA. Statistiky organizace FEANTSA uvádí, že počet bezdomovců v Evropě kolísá mezi 2,3 a 2,7 milionu osob ročně, do tohoto však nejsou zahrnuty osoby žijící pod nedostatečným přístřeším, jako jsou například stany, kontejnery apod. Celkový počet osob bez domova by tak v EU činil 2,6 – 3,1 milionu obyvatel. Dle statistik organizace FEANTSA platí dvě pravidla – bezdomovství je vyšší ve větších zemích a bezdomovství je větší v severnějších zemích Evropy.

Při výběru okruhu bakalářské práce jsem přihlížel zejména k tomu, co je mi blízké z výkonu mého zaměstnání policisty a nad čím téměř každý den v práci či pokaždé, když jdu po ulici, uvažuji - a to jak efektivně a nejlépe pomoci lidem bez domova. Důvodem, proč jsem si vybral toto téma je také to, že bezdomovectví je celosvětovým problémem a je problémem, se kterým se naše společnost učí a naučila určitým způsobem žít. Jelikož se problém bezdomovectví týká pouze určitých jedinců, málokdo již nad otázkou bezdomovectví přemýšlí. Paradoxem však je to, že se bezdomovectví začíná rozrůstat, způsobů jejího řešení není mnoho a co si mnoho lidí neuvědomuje, bezdomovectví může potkat osobně každého z nás.

Motivací k výběru tématu práce byla otázka, co je pro lidi bez domova zřejmě nejdůležitější k přežití či přežívání, a to je strava, mít kde složit hlavu a také být řádně a slušně oblečen. To vše má vliv na zdravotní a duševní stránku jedince a může pomoci lidem bez domova, aby se vrátili zpět do řad společnosti, ze které byli vyloučeni. Práce se zabývá zejména řešením, jak tyto základní potřeby lidem bez domova splnit, zajistit a jak jim pomoci. Pomoc státu lidem bez domova není příliš velká. Nebýt zřejmě různých organizací jako Červený kříž, Armáda spásy či azylové domy, úmrtnost lidí bez domova by byla zajisté vyšší. Je všeobecně známé, že lidem bez domova můžeme pomoci sami, i když ne penězi, tak poskytnutím stravy, pomoci při budování domova či drobným ošacením. Předmětem práce bude také otázka, jak se může člověk kvalitně a řádně začlenit zpět do společnosti a vymanit se ze sociálního vyloučení, když nemá dostatek finančních prostředků na to, aby sám sobě poskytl zejména stravu, slušný oděv a přijatelnou střechu nad hlavou. Uznejme sami, že např. kvalitní strava poskytovaná lidem bez domova zajisté vyřeší jeden z jejich problémů a mohou následně své finance věnovat např. úpravě svého zevnějšku, svého bydlení či využít je k hledání zaměstnání.

Základním kamenem tématu práce je projekt pana Richarda Hoška z roku 2010. Tento projekt se jmenuje Menička pro bezdomovce. Jedná se o unikátní projekt, který by měl být realizován v celé naší republice, zejména pak ve velkých městech, kde je bezdomovectví rozšířené. Tato práce se Vám pokusí přiblížit tento projekt, uvést jeho výhody či nevýhody a zamyslet se nad jejím celonárodním či celosvětovým využitím. Jelikož je tento projekt založen zejména na využívání přebytečných potravin, vztahuje se okruh této práce také na využívání chátrajících nemovitostí (zejména pak v městě Zlíně) pro lidi bez domova. Cílem práce bude tedy seznámit veřejnost s výše uvedeným projektem a s možnostmi využívání přebytečných zdrojů a nepotřebných nemovitostí pro lidi bez domova a také zjištění reálného pohledu lidí bez domova na využívání přebytečných potravin a nemovitostí. Dalším cílem by mohla být inspirace pro širokou veřejnost, zejména pro ty, kteří chtějí a nebojí se pomoci lidem bez domova.

Na teoretickou část této práce bude navazovat část praktická, obsahující kvalitativní výzkum s využitím metody rozhovoru. Výzkum bude proveden s lidmi bez domova, pohybujícími se v městě Zlíně a jeho okolí, a to za účelem zjištění jejich skutečných potřeb, problémů a zejména z důvodu reálného zhodnocení výše uvedeného projektu a možnosti využívání chátrajících nemovitostí samotnými bezdomovci.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DEFINICE POJMU BEZDOMOVECTVÍ

Téma této práce vychází z oblasti bezdomovectví – celosvětového problému a sociálního fenoménu, který se v České republice dostal do popředí zejména po roce 1989 v souvislosti se změnou politického režimu. V žádné literatuře však nenajdeme přesné vymezení hranic bezdomovectví či pojmu bezdomovectví a bezdomovec. Na dotaz „kdo je bezdomovec“, by nám veřejnost poskytla zajisté odpověď, že se jedná o neupraveného, zapáchajícího člověka, který přežívá na ulici. Toto je však jen jedna stránka bezdomovectví, stránka nejvíce viditelná veřejnosti. Předmětem této práce však není zjišťování důvodů a příčin bezdomovectví. Uveďme si nicméně krátce a výstižně, co je jeho hlavní příčinou a jak je bezdomovectví citováno odbornou literaturou.

Dle Vacínové (in Průdková, Novotný, 2008), je **bezdomovectví** *společenský jev, který vznikl na základě ztráty zázemí, životních jistot a společenského vyloučení.*

To, co uvádí výše uvedená citace, přesně vystihuje podstatu bezdomovectví. Je to něco, co není vidět, a to ztráta zázemí, rodiny, místa trvalého bydliště, práce atd. Při definování bezdomovectví se nelze opírat pouze o skutečnost, že dotyčná osoba nemá kde bydlet.

Výstižnou definici bezdomovectví uvádí také FEANTSA - Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci (in ŠTĚCHOVÁ, LUPTÁKOVÁ, KOPOLDOVÁ, 2008). Dle této federace je *„Bezdomovectví absence vlastního trvalého a přiměřeného obydlí. Bezdomovci jsou pak lidé neschopni získat vlastní, trvalé a přiměřené obydlí nebo si nejsou schopni obydlí udržet z finančních důvodů nebo jiných sociálních bariér“.*

Dle manželů Hradeckých (1996, s. 22) *postihuje bezdomovectví zejména nejslabší a nejméně odolné jedince ve velkých městech, kde dochází k rychlé a masivní urbanizaci.* Toto tvrzení je zajisté pravdivé, jelikož naše společnost se vyvíjí děsivě rychlým tempem a jedinci méně schopní toto tempo a požadavky společnosti jednoduše nezvládají a následně dochází k jejich vyloučení. Ne každý je schopen rychle a pohotově reagovat na změny probíhající ve společnosti a přizpůsobovat se nárokům, kterou jsou na něj kladeny.

Bezdomovectví je sociálním jevem, jehož délku trvání nelze přesně určit. Dle Štěchové, Luptákové a Kopoldové (2008) *je nejčastější délka bezdomovectví mezi 1-5 lety.*

Je samozřejmé, že i zde platí pravidlo - čím déle je člověk na ulici, tím hůře se navrácí zpět do normálního života – do společnosti.

Velice výstižná je také definice manželů Hradeckých (1996, s. 57), že *bezdomovství můžeme popsat jako kontinuum důrazů, jako výčet jednotlivých faktorů, jako součást sociálního procesu, jako věc individuálního výběru, ale také jako důsledek sociálních a ekonomických sil. Z tohoto nám vyplývá, že je bezdomovectví výsledkem působení různých faktorů, ať již vnějších, tak vnitřních.*

Výše je popsán pojem bezdomovectví nebo-li bezdomovství. Velice zajímavý náhled na samotnou formulaci pojmu zastává Hradecký. Hradecký (1994, s. 7). je zastáncem neutrálního pojmu *bezdomovství, protože tento lépe popisuje určitý stav, situaci než pojem bezdomovectví. Ten už připomíná nějaké řemeslo, nějaké trvalé postavení, se kterým se nedá nic udělat, jako kupectví, řeznictví, tak bezdomovectví.*

1.1 FORMY BEZDOMOVECTVÍ

Je nutné podotknout, že bezdomovectví nemá pouze jednu podobu. Bezdomovectví jako jeden celek rozdělujeme do tří hlavních skupin. K tomuto hlavnímu rozčlenění bezdomovectví se přiklání snad všichni autoři odborných publikací. Toto rozdělení zastávají i Průdková a Novotný (2008). Jedná se o rozdělení bezdomovectví na **zjevné** (osoby, které označujeme za bezdomovce na základě jejich vzhledu a jednání – např. zápach, neupravenost, znečištění, kteří se ke svému stavu hlásí a neskrývají jej), **skryté** (osoby jako bezdomovci žijící, avšak nejsou zjevně rozpoznatelní – dbají o svůj zevnějšek, či osoby, které nemají sice kde bydlet, ale využívají sociálních zařízení, zajišťující alespoň dočasné bydlení) a v poslední řadě také bezdomovectví **potencionální** (jedná se o jedince, kterým bezdomovectví hrozí – může se jednat např. o osoby, které budou brzy propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody, z dětského domova atd.).

Kromě výše uvedeného rozdělení je možné bezdomovectví dělit i do jiných skupin, nicméně tato různá dělení se používají zejména v zahraničí a jsou používána především organizacemi, zabývajícími se pomocí bezdomovcům, jako jsou FEANTSA, Eurostate (Statistický úřad Evropské Unie) či HUD's (U.S. Department of housing and Urban Develoment).

Kromě výše uvedených základních druhů bezdomovectví, rozlišuje mnoho autorů literatury z oblasti bezdomovectví také čtyři základní kategorie bezdomovectví. Jedná se zejména o lidi bez domova:

- bez střechy (respektive ti, kteří přebývají venku, bez střechy nad hlavou)
- bez bytu (bydlící např. v azylových domech)
- v nejistém bydlení (v bytě bez právního nároku)
- v nevyhovujícím bydlení (různé boudy postavené svépomocí)

1.2 PŘÍČINY BEZDOMOVECTVÍ

Příčin bezdomovectví je nespočetné množství, a to, proč se jedinec ocitne v pozici bezdomovce, bývá většinou výsledkem kombinací několika různých příčin.

Příčiny vedoucí ke vzniku bezdomovectví můžeme rozdělit na dvě hlavní skupiny, a to **vnější** a **vnitřní**. Dle Průdkové a Novotného (2008, s. 15) jsou **vnější (objektivní) příčiny** výsledkem ekonomicko-politické situace země a působení společnosti na jedince, jsou také ovlivněni zákonodárstvím a sociální politikou státu. Jsou to tedy příčiny, které ovlivňuje zejména okolí a působí na jedince z vnější stránky.

Vnitřní (subjektivní) příčiny vycházejí zejména z jedince postiženého bezdomovectvím. Mezi tyto příčiny zahrnujeme zejména materiální podmínky, vztahy jedinců ke svým rodinám, možnost bydlení, nezaměstnanost, ale také duševní a fyzický stav jedince, patologické závislosti a mimo jiné i propuštění z vězení, ústavu atd.

Dle Vacínové (in Průdková, Novotný, 2008, s. 16) patří mezi *nejčastější příčiny bezdomovectví v ČR rozpad rodiny a druhou nejčastější je ztráta zaměstnání*.

Dvě výše uvedené příčiny jsou zajisté nejvýznamnějšími příčinami, jelikož rozpad rodiny a ztráta blízkých zanechá na osobnosti jedince následky, se kterými se těžko vyrovnává a často se stane, že duševní problémy z rozpadu rodiny vedou i ke špatným pracovním výsledkům, což může vést později i ke ztrátě zaměstnání.

Veřejnost často zastává názor, že mezi primární příčiny bezdomovectví patří alkoholismus a toxikomanie. Je třeba si však uvědomit, že toto tvrzení není pravdivé a že základními spouštěcími vlivy je zejména slepota veřejnosti vůči lidem bez domova, nechť jim pomáhá a osamělost a izolace bezdomovců. Důležitou roli hraje také skutečnost, zda

je bezdomovcem muž, žena či dítě/mladistvý – příčiny u mužů a žen bez domova jsou často rozdílné.

1.3 SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ JAKO PŘÍČINA BEZDOMOVECTVÍ

Za bezdomovce nelze označovat pouze osoby, která nemají přístřeší a nemají kde bydlet. Jedná se zejména o jedince **sociálně vyloučeného**. Proto je prvotním a nejdůležitějším problémem snažit se vyřešit sociální vyloučení bezdomovce, změnit jeho status ze sociálního vyloučení na sociální začlenění. Zákon o sociálních službách popisuje v ust. § 3 písm. e) sociální začleňování jako *proces, který zajišťuje, že osoby sociálně vyloučené nebo sociálním vyloučením ohrožené dosáhnou příležitostí a možností, které jim napomáhají plně se zapojit do ekonomického, sociálního i kulturního života společnosti a žít způsobem, který je ve společnosti považován za běžný*.

Zajímavá je myšlenka manželů Hradeckých (1996, s. 26), a to, že *význačným rysem bezdomovství je jeho relativní charakter, tzn., bezdomovství je relativní k obecným standardům a podmínkám společnosti jako takové*. Dalo by se i říci, že je bezdomovectví obrazem společnosti, ale nemůžeme vznik a existenci bezdomovectví házet pouze na společnost, často se bezdomovci stávají i zdraví a schopní lidé, kteří se dostali na ulici pouze výsledkem užívání alkoholu či návykových látek, nechutí pracovat či plnit si své povinnosti.

V současné době je nebezpečně rozvíjejícím se problémem bezdomovectví mladých lidí – osob ve věku 18 - 21 let. Tyto osoby nemají zdravotní problémy, které by jim bránily pracovat a zajistit si slušný bezzávadný život. Důvodem jejich pobytu na ulici bývá téměř vždy špatné rodinné zázemí. Práce s mladými lidmi bez domova je složitá a dovolují si říci, že je těžké jim věřit – věřit jim to, co říkají. Důvodem je skutečnost, že po delším rozhovoru si protirečí. Uvedu příklad: *Mladík bez domova (20 let) se vloupal do sušárny činžovního domu, zámeček vylomil, nicméně se k tomu nejprve nechtěl přiznat. Na dotaz, proč je na ulici odpověděl, že ho matka nechce v bytě kvůli svému novému příteli. Mladík je nezaměstnaný. Pracoval naposledy před dvěma lety v továrně. Na dotaz, proč tam už nepracuje odpověděl, že to tam nezvládal. Na dotazy, proč si nenajde jinou, i třeba manuální práci, nedokázal odpovědět. Velice překvapující bylo i jednání mladíka, který si vůbec neuvědomoval důsledky svého jednání, nepřišlo mu vůbec zvláštní, že neoprávněně vnikl do cizího domu. Bylo mu celkem jedno, že pokud bude takovým životem nadále žít, že dřív nebo později skončí ve vězení (což mu vlastně na dotaz ani nevadilo..). Mladíkovi byly doporučeny*

možnosti pomoci a také skutečnost, že nemůže čekat, že mu společnost sama od sebe pomůže tak, že by ze dne na den měl kde bydlet a dobrou práci. Mladých lidí žijících tímto způsobem života je mnoho. Jak jim můžeme efektivně pomoci? Záleží to jak na nás, tak na samotných mladých lidech bez domova. Tito lidé často odmítají své občanské povinnosti, to, že něco musejí. Bohužel, život není o tom, že děláme pouze to, co chceme, ale také z větší části to, co musíme.

Zde platí pravidlo, že bezdomovectví je důsledkem sociálního vyloučení. Dle Štěchové, Luptákové a Kopoldové (2008) jsou nejvíce ohroženi ztrátou domova ti, kdož nikdy neměli nebo ztratili sociální zázemí. Jedná se zejména o chovance dětských domovů, migranty apod.

1.4 PRÁVNÍ ÚPRAVA PROBLEMATIKY BEZDOMOVECTVÍ

LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD, zák. č. 2/1993 Sb. – je součástí Ústavy ČR – zaručuje základní práva a svobody, kterou jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. Existuje mnoho základních práv a svobod, na které však lidé bez domova nemohou dosáhnout v důsledku jejich společenského vyloučení. Mezi ně můžeme zařadit zejména práva sociální a kulturní (např. čl. 26 odst.1 – *Každý má právo získávat prostředky pro své životní potřeby prací*, čl. 30 odst.1 – *občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele*, odst.2 – *každý, kdo je v nouzi má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek*, čl.31 – *Každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon*). Na tato práva sice lidé bez domova nárok mají, nicméně se jich mohou pouze s obtížemi domáhat, vzhledem ke stavu, ve kterém se sami nacházejí.

Dalším významným právním předpisem pro oblast bezdomovectví je **ZÁKON O SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH, zák. č. 108/2006 Sb.** Tento zákon upravuje zejména podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci, a to prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči. Pro oblast bezdomovectví je významné také ust. § 34 a následující tohoto zákona, upravující zřízení a užívání zařízení poskytující sociální služby. Mezi tato zařízení patří zejména azylové domy, domy na půl

cesty, zařízení pro krizovou pomoc, nízkoprahová denní centra, noclehárny, terénní programy apod. Tato zařízení jsou hojně využívány ze strany lidí bez domova, nicméně záleží na finanční stránce jednotlivců, jelikož ne všechna pomoc, ustanovená tímto zákonem, je bezplatná. Zde by bylo vzhledem k tématu této práce na prvním místě uvést, **kteřá zařízení poskytují či zajišťují lidem bez domova stravu**. Jedná se zejména o osobní asistenci, odlehčovací služby, centra denních služeb, denní stacionáře, týdenní stacionáře, chráněné bydlení, azylové domy, krizová pomoc, intervenční centra, nízkoprahová denní centra, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity. Tato zařízení však nejsou bezplatná.

Je nutné zde podotknout, že tento zákon pojem „bezdomevec“ nezná, na místo toho uvádí pojem „osoba bez přístřeší.“ Zákon také pracuje s termínem „nepříznivá sociální situace“. Nepříznivou sociální situací se rozumí oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Hlavním cílem je podpora sociálního začlenění a ochrana před sociálním vyloučením.

Jako další zákony věnující se osobám bez domova a osobám sociálně vyloučeným můžeme zmínit **ZÁKON O POMOCI V HMOTNÉ NOUZI, zák. č. 111/2006 Sb.** Tento upravuje zejména poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi. Ustanovení § 2 tohoto zákona nám také přesně stanoví, kdy se konkrétní jedinec nachází ve stavu hmotné nouze.

Dalším důležitým právním předpisem je **ZÁKON O ŽIVOTNÍM A EXISTENČNÍM MINIMU, zák. č. 110/2006 Sb.** Tento upravuje zejména výši životního a existenčního minima. Dle tohoto zákona se *životním minimem rozumí minimální hranice peněžních příjmů fyzických osoby k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a existenčním minimem minimální hranice příjmů osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb na úrovni umožňující přežití* (ust. § 1 výše uvedeného zákona). **Současná částka životního minima jednotlivce činí 3140,- Kč měsíčně a existenčního minima 2200,- Kč.**

V poslední řadě je třeba zmínit také **zák. č. 329/2011 Sb. – ZÁKON O POSKYTOVÁNÍ DÁVEK OSOBÁM SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM**, upravu-

jící poskytování peněžitých dávek osobám se zdravotním postižením určených ke zmírnění sociálních důsledků jejich zdravotního postižení a k podpoře jejich sociálního začleňování.

2 VYUŽITELNOST PŘEBYTEČNÝCH POTRAVIN PRO LIDI BEZ DOMOVA

2.1 PROJEKT MENÍČKA PRO BEZDOMOVCE

Tématem této práce je využitelnost přebytečných potravin a chátrajících nemovitostí pro lidi bez domova. Jak je uvedeno výše, tato práce je inspirována projektem výrazně napomáhající lidem bez domova, který se objevil v České republice, a to v Brně. Projekt byl pojmenován **Meníčka pro bezdomovce**.

O tomto projektu pojednává Janík (2012). Jak už název projektu napovídá, jedná se zejména o poskytování stravy lidem bez domova. Základem je zejména „přerozdělování“ či „následné postoupení“ přebytečných poledních menu z restaurací lidem bez domova, a to prostřednictvím různých organizací, které s bezdomovci spolupracují (zejména Centrum sociálních služeb, příspěvková organizace MMB). Díky principu celého projektu se jedná o jedinečný a přínosný nápad, který je projevem skutečné lidskosti a solidarity vůči lidem, kteří naši pomoc potřebují. A co víc, současně nedojde ke zbytečné likvidaci stravy, která nebyla využita. Lidé bez domova tak mohou dostávat stravu lepší kvality a poskytnutou stravu mají na dosah ruky. Je třeba zdůraznit, že na celý projekt dohlížela Krajská hygienická stanice v Brně.

Tvůrcem tohoto projektu je Richard Hošek, který se s tímto programem pro lidi bez domova seznámil a inspiroval v zahraničí. V práci mu velkým dílem pomohl 1. náměstek primátora města Brna MUDr. Daniel Rychnovský. Projekt byl započat na začátku roku 2010 a výsledkem počátku tohoto projektu bylo získání 533 neprodaných menu z 8 restaurací. Distribuci poskytnuté stravy zajišťovalo výše uvedené Centrum sociálních služeb společně s Armádou spásy. Strava je vydávána na předem stanových místech a v předem stanovenou dobu. Je třeba uvést, že k projektu se připojila také pekárna, která zajišťuje dodej pečiva, jenž se lidem bez domova poskytuje k polévce jako samostatné malé menu. Již v měsíci květnu roku 2010 stoupl počet menu poskytnutých lidem bez domova na 80. Začátku projektu se účastnilo 8 restaurací, na jaře roku 2011 se účastnilo již 17 restaurací a 1 pekárna. K projektu se následně připojily i dvě benzinové stanice, které také poskytují neprodané pečivo.

Projekt pana Hoška je zajisté potřebné prezentovat v médiích často a zdůrazňovat jeho přínos. Je třeba si uvědomit, že následné přerozdělování přebytečné stravy není v zahraničí ničím neznámým. A přiznejme si sami a každý se zamysleme, kolik starého pečiva a nespotřebované stravy vyhodíme například každý týden do odpadkového koše. Sám pan Hošek se vytvořením svého projektu v ČR inspiroval v Německu, kde je rozdělování stravy již zaběhnutým projevem solidarity. V Německu je v platnosti zákon, který gastronomickým zařízením zakazuje vyhazovat jídlo do normálního dopadu. Speciální popelnice na potraviny zpracovává firma, která je velmi drahá. Proto se restaurace snaží vyhazovat co nejméně potravin a je pro ně výhodnější zbylé jídlo darovat bezdomovcům.

Ve francouzském Lyonu jsou v provozu tři projekty poskytující lidem bez domova stravu, restaurace poskytují stravu, dále v noci je na dvou lyonských nádražích k dispozici polévka pro uprchlíky, bezdomovce a lidi v nouzi. V neposlední řadě dochází také k poskytování jídla dětem.

Úspěchem celého projektu může být i skutečnost, že je projekt inspirací pro veřejnost. Jak uvádí Kapinus (2012), projektem pana Hoška se inspiroval také pan Chýla z Uherského Hradiště, majitel řeznictví. V jeho řeznictví mimo jiné vyrábí polévku ze zabičky a často se mu stávalo, že polévku, kterou neprodá, vyléval do kafilérie. Rozhodl se proto přebytečnou polévku předávat azylovým domům v Uherském Hradišti. Musím zde prezentovat samotné vyjádření bezdomovce: „*Takovou věc neodmítne nikdo. Kde mám brát peníze na jídlo? To je jasné, že bych si teplou polívku dal. Kde ji budou dávat?*“

Obrázek 1. Příklad stravy poskytované lidem bez domova formou meníček

Myšlenka poskytování přebytečné stravy lidem bez domova je zajisté chvályhodná. Nicméně není možné, aby se bezdomovci spoléhali pouze na takto poskytovanou stravu. Určitě v každém větším městě existují restaurace, které vyhazují přebytečné a nespotřebované polední menu. Je to však věcí každého z majitelů restaurací, jak s nespotřebovanou stravou naloží.

Zajímavý je také názor jednoho z majitelů brněnské restaurace, jak uvádí Šenkýř a Veselá (2012): *"Je to dvousečná zbraň. Představte si, že klienti začnou říkat, že vlastně nakupováním u nás přispívají na neprodané porce pro bezdomovce. A pak uvažujte, jestli je to pro nás pozitivní, či negativní reklama,"*. Tento názor je zajisté zajímavý, zejména pak z pohledu veřejnosti. Tím, že dojde k přerozdělení stravy pro lidi bez domova, je vlastně strava zaplácena strážníky, kteří platí za menu plnou cenu, tedy lidmi, kteří nejsou bezdomovci a živí se sami a kterým také nikdo na stravu nepřispívá. Je naše společnost schopna toto podstupovat nebo podstupovat tuto „obět“ alespoň po určitou dobu?

Je samozřejmé, že prioritou číslo jedna je u lidí bez domova strava. Těžko budou lidi bez domova dávat přednost péči o zevnějšek, když budou mít prázdnou žaludku. Projekt Menička pro bezdomovce by tedy mohl být pro mnoho lidí stěžejním. Veřejnosti musí být zcela jasné, že lidé bez domova často a mnohdy konzumují pouze nekvalitní, třeba i zkažené potraviny. A je logické, že v případě vlastnictví kvalitních a nezkažených potravin, si je chtějí šetřit, což následně často vede i k jejich zkažení. Zdrojem současné obživy bezdomovců bývá také často to, co si sami vyloví v odpadkových koších, v lepším případě (z pohledu zákona v horším případě) to, co se jim podaří získat drobnou krádeží v obchodě či vyžebrováním.

Při řešení stravy poskytované lidem bez domova bych také rád podotkl jednu skutečnost. Veřejnost se často setkává se žebrováním bezdomovců, a to stylem „Nemáte drobné?“ Odpovědí veřejnosti bývá většinou „ne“. Proč? Protože veřejnost zastává názor, že peníze chtějí na alkohol. Přiznám se, že já na tuto otázku reaguji odpovědí „*Na co ty peníze chcete?*“. Myslím, že tato reakce je zajisté lepším řešením. Když se bezdomovec přizná, že na alkohol, nikdy bych mu peníze nedal. V případě, že mi řekne, mám hlad, klidně s ním půjdu do nejbližšího obchodu a ten rohlík mu koupím. To je možná také způsob, jak se těmto lidem snažit pomoci, když o to požádají.

To, že lidé nespotřebují potraviny, které si nakoupí, a pak je vyhazují, je veřejnosti všeobecně známé. Při výkonu svého zaměstnání jsem nedávno narazil na skupinku tří bezdomovců, kteří přebývali v jednom z rozestavěných a nevyužitých objektů ve Zlíně. Po kratším rozhovoru mi jeden z nich řekl: „*Včera jsme našli vyhozených 10 kg zmrzlého masa, někdo to vyhodil do popelnice, tak si z něho teď vaříme guláš*“. A skutečně si jej tam na ohni vařili. No není to zářný příklad plýtvání potravinami a toho, že lidé mají potraviny, které by mohli bezdomovcům dát, ale raději je vyhodí?

Statistiky tvůrců tohoto projektu hovoří jasně, a to ve zprávě za rok 2011. Dle Janíka (2012), *za rok 2011 se celkem svezlo z restaurací 6515 porcí poledních menu a 7135 porcí polévek. Celkem bylo vydáno tedy 13650 porcí kvalitního jídlo, které by v případě neexistence projektu skončilo v odpadkových koších.*

V důsledku současného ekonomického stavu našeho státu a celé naší společnosti jsou provozovatelé restaurací nuceni čím dále víc šetřit – a následně se tedy snaží připravit méně přebytečných odpoledních menu. Proto bylo v roce 2011 vydáno v porovnání s rokem 2010 o 290 porcí méně. Dále je třeba konstatovat, že tomuto projektu bohužel nejsou nakloněni všichni majitelé restaurací. Jestliže dojde ke změně majitele restaurace, není vždy jisté, že nový majitel bude pokračovat ve stopách původního majitele a bude se projektu účastnit. V roce 2011 následkem změny majitele restaurace z projektu vypadly 4 restaurace z původních 17.

Ne však celá veřejnost je výše uvedenému projektu nakloněna. V hlavním městě Praze se však i přes nespornou užitečnost projektu nic podobného nechystá – i když je Praha místem největšího výskytu lidí bez domova v ČR. Zde opět působí pouze občanské sdružení Naděje, které se snaží lidem bez domova zajišťovat stravu. Naděje se snaží získávat stravu zejména z darovaných potravin a pokud nemohou lidem bez domova zajistit teplý oběd, poskytnou alespoň čaj, polévku či namazaný chléb.

O zavedení obdobného projektu v Praze informovaly Moravcová, Gajdošíková a Brezovská (2012) následovně. Odlišný názor zastává pražský radní Jiří Janečka. Dle něj je výše uvedený projekt pro bezdomovce nemotivující. *V Praze existují jiné programy. Bezdomovci musí pracovat, a pak jsou jim poskytovány samozřejmě sociální služby, včetně stravy. Problém je dle sociálních pracovníků však v tom, že 75% bezdomovců je duševně nemocných. Bezplatné zajištění stravy pro ně tak znamená jistotu.* Dle Hlaváčka (2012),

o zavedení projektu obědů pro bezdomovce uvažovalo i město České Budějovice, které by do projektu zapojilo Městskou charitu.

Brněnský projekt byl také inspirací pro podnikatele z Českých Budějovic, jak informuje ČT24 (2012). I v tomto městě došlo k realizaci rozdávání nespotřebovaných obědů lidem bez domova. V Českých Budějovicích nejsou majitelé restaurací projektu příliš nakloněni, nicméně lidskou tvář ukázal provozovatel soukromé jídelny v Českých Budějovicích – pan Miroslav Švrček. Z jeho jídelny je strava převážena do azylového domu, a to za pomoci diecézní charity, kde je následně předávána lidem bez domova. Jídlo je také dodavatelem upravováno tak, aby bylo více výživné, zejména pokud se jedná pouze o polévky.

Princip přerozdělování potravin – zejména těch přebytečných – již funguje v zahraničí. Příkladem může být britská organizace **Food not Bombs** (FNB), fungující od roku 1980. I když se jedná o anarchistickou iniciativu, činnost této organizace je pro lidi bez domova často přínosná. Jednou z hlavních náplní této iniciativy je podávání bezplatné vegetariánské stravy těm, kteří ji potřebují. Tímto organizace projevuje svůj nesouhlas s financováním pokusů s novými zbraněmi, vedle rozrůstajícího se hladu a zvětšujícímu se počtu bezdomovců. Členové této organizace se zabývají zejména bezplatným získáváním jídla z různých zdrojů, jako jsou např. tržnice, pekárny, obchody s potravinami či velkoobchody, kdy se s majiteli předem dohodnou na výdeji přebytečných potravin. Jedná se zejména o potraviny, které by byly jinak vyhozeny v důsledku prošlé doby trvanlivosti nebo poškozeného obalu. Vždy se však používá jídlo zdravotně nezávadné! Z připravených surovin připravují stravu a jídla jsou následně rozdána na předem určených místech. Tato organizace se snaží upozornit na to, že nedostatek potravin není zapříčiněn populační explozí, ale špatnou distribucí potravin. Tato organizace má zastánce i v ČR. Jak uvádí Pelcová (2012), *v Brně dobrovolnická skupina funguje od roku 2001. Tvoří ji zejména studenti Masarykovy univerzity, kteří každou druhou sobotu rozdávají přebytečné jídlo ze stravovacích zařízení každému, kdo o něj má zájem, zpravidla pak chudým.*

2.2 POTRAVINOVÉ BANKY

Tato část práce pojednává o neziskových a nepolitických organizacích, které se zabývají i mimo jiné bojem proti plýtvání s potravinami, a to jsou **potravinové banky**. Po-

travinové banky patří mezi organizace, které se snaží svým jednáním obnovovat solidaritu mezi lidmi.

Základním úkolem potravinových bank je zejména shromažďování a distribuce potravin, dále zprostředkování potravin mezi lidmi potřebující pomoc. Potravinové banky jsou dále předávány také organizacím, které mohou lidem poskytovat kvalitní stravu. Jedná se zejména o potraviny pocházející přímo od potravinářů či zemědělců, ale jde zejména o ty, které jsou **nadbytečné**. Tyto potraviny jsou lidem bez domova či těm, kteří potraviny potřebují, poskytovány formou potravinových balíčků, které jim jsou předávány prostřednictvím organizací bojujících proti hladu a chudobě. Potravinové banky jsou předávány zejména do azylových domů, dětských center či mezi seniory. Je nutné podotknout, že potravinové banky poskytují potraviny organizacím **zdarma**. Jedná se zejména o ovoce, zeleninu, mléčné výrobky, mražené a chlazené masné výrobky a zejména také výrobky stažené ze supermarketů, jejichž trvanlivost brzy vyprší. Všechny výrobky jsou zdravotně nezávadné, nicméně se jedná o produkty, které jsou neprodejně. Tyto výrobky jsou následně uskladněny a rozříděny ve skladech, vše se děje za dodržování hygienických pravidel.

Potravinové banky sdružuje Evropská federace potravinových bank (FEBA). V České republice sdružuje potravinové banky Česká federace potravinových bank. První potravinová banka v České republice byla založena v Praze v roce 1992, následovaly potravinové banky v Ostravě a v Ústeckém kraji – v Litoměřicích. Cílem Federace je zřízení potravinové banky v každém kraji. Je třeba také podotknout, že např. do potravinové banky v Litoměřicích chodí často i potraviny z Německa.

Jako příklad společnosti zapojené do činnosti potravinových bank lze uvést společnost Makro Cash & Carry, která s ČFPB spolupracuje od roku 2009. Společnost Makro Cash & Carry během roku 2010 věnovala potravinové bance zboží v hodnotě 1,75 milionů Kč. Sama společnost Makro Cash & Carry tento způsob nakládání s přebytečnými potravinami vřele doporučuje ostatním společnostem, mimo jiné i restauracím. Přínosem potravinových bank není jen pomoc a projevení solidarity lidem, kteří pomoc potřebují, ale také i skutečnost, že poskytovatelé potravin ušetří finance, které by jinak museli vynaložit za likvidaci nepotřebného zboží.

Práce potravinových bank však nespolehná pouze na velké obchodní řetězce. Zapojit se mohou i běžní občané, a to tím, že zakoupí určitý produkt přímo v supermarketu a ten následně darují přímo v obchodě potravinové bance.

Potravinové banky se svojí činností podílí také na mnoha činnostech, jejichž pořadatelé jsou různá sdružení pomáhající lidem bez domova. Příklad činnosti občanského sdružení uvádí Novotný (2011), a to akci pořádanou Domem Naděje v Klášterci nad Ohří, kdy občanské sdružení Dům Naděje v Klášterci nad Ohří uspořádalo tzv. zelný den. V Domě Naděje byla pro lidi bez domova přichystána polévka zelňačka a těstoviny se zelím, které jim připravili uživatelé spolu s pracovníky. Suroviny pro přípravu jídla poskytla Potravinová banka v Litoměřicích.

Přínos potravinových bank je v současné době obrovský, jak z pohledu poskytování potravin, ale také z pohledu lidskosti a solidarity. Jak napsali manželé Hradečtí (1996, s. 81) *potravinové banky odmítají diktát peněz, jejich činnost spočívá v ochotě projevit aktivní solidaritu a odpovědnost. Jsou závislé na vůli dárců, a tím vydávají svědectví o nezištné pomoci.*

Je však smutné, že v současné době málokdo sám projevuje aktivní solidaritu, spíše se chceme zbavit vlastní odpovědnosti a hledíme si pouze svých věcí. Nebuďme proto slepí vůči lidem potřebujícím naši pomoc a snažme se alespoň podat pomocnou ruku třeba prostřednictvím potravinových bank.

3 VYUŽITÍ CHÁTRAJÍCÍCH NEMOVITOSTÍ PRO LIDI BEZ DOMOVA

3.1 ZÁKLADNÍ POTŘEBA – PŘIJATELNÉ BYDLENÍ

Absence domova či uspokojivého bydlení je jedním z hlavních znaků bezdomovectví. Jak je uvedeno v předchozích kapitole práce, neplatí však vždy pravidlo, že bezdomovcem je pouze osoba žijící na ulici – bez přístřeší. Nicméně absence bydlení je jedním z nejsilnějších faktorů zapříčiňujících bezdomovectví. Dle manželů Hradeckých (1996, s. 27), *stabilní rodinný a společenský život nemůže existovat v situaci, kdy tisíce lidí žijí v nejistých a zanedbaných podmínkách. Zde platí také tvrzení, že lidé bez domova žijí v bydlení, které lze nazvat nepřijatelné, avšak reálné. Jedná se často o improvizaci bydlení.*

Z výše uvedeného tvrzení manželů Hradeckých tedy vyplývá, že přijatelné bydlení je základem pro slušný, zdravý a spokojený život. Problém ubytování řeší snad každý bezdomovec, zejména pak v zimních měsících. Realitou však je, že bezdomovci se často stávají běžní občané, a to v důsledku ztráty svého přijatelného bydlení. Ke ztrátě přijatelného bydlení může v současné době dojít velice snadno, a to zejména u jedinců, kteří jsou alespoň částečně sociálně vyloučení, či kteří nedovedou případnou ztrátu bydlení cíleně řešit, kteří nedokáží vzít svůj život do vlastních rukou. Tito lidé poté končí na ulici, kde přežívají v nepřiměřených podmínkách a v nejistotě. Důsledkem ztráty přijatelného bydlení bývá často i ztráta dosavadního zaměstnání.

Je třeba také podotknout, že ztráta bydlení a zejména pak domova, na který je jedinec zvyklý a určitým způsobem i emocionálně zafixován, je mnohem více, než pouhá ztráta „střechy nad hlavou“ či noclehu. Ztráta domova je hlubokým zásahem do života jedince, spojeného se samotou, izolací, sociálním vyloučením, novými starostmi, trápeními a životními změnami. Toto vše může následně vést k zoufalství a v nejhorším případě i sebeustrukci.

Jeden ze základních právních předpisů ČR, a to Listina základních práv a svobod postrádá vymezení jednoho důležitého práva, a to práva na bydlení. Toto právo má však ve svých právních systémech zakotveno pouze pár evropských zemí. Jak uvádí Hradecký (1998), *mezi země, které mají toto právo zakotveno ve svých právních systémech patří*

zejména Portugalsko, Francie a Velká Británie – ve Velké Británii je toto právo přiznáváno pouze lidem bez domova.

3.2 MOŽNOSTI BYDLENÍ PRO LIDI BEZ DOMOVA

Lidé bez domova mají několik možností, jak řešit situaci ztráty domova či bydlení. Vše však záleží zejména na finanční stránce jedince, tj. zda je schopen si zajistit nové bydlení ihned či má finanční prostředky alespoň na provizorní ubytování na ubytovně či je zcela bez finančních prostředků, odkázaný na okolí, na rodinu, příbuzné či přátele nebo zda jeho zdravotní stav dovolí např. provizorní a nepřijatelné ubytování na ulici.

Bydlení bezdomovců je velice různorodé. Proto organizace FEANTSA vypracovala a přijala typologii bezdomovství ETHOS, dle které se dělí bezdomovství z pohledu možností bydlení lidí bez domova. S touto typologií nás seznamuje Hradecký a kol. (2007). Dle této typologie lze lidi bez domova v ČR rozdělit do následujících kategorií v souvislosti s možnostmi jejich ubytování:

- 1) BEZ STŘECHY – např. osoby přežívající venku či v noclehárně.
- 2) BEZ BYTU – např. osoby na ubytovnách, osoby před opuštěním instituce.
- 3) V NEJISTÉM BYDLENÍ – např. osoby ohrožené vystěhováním, osoby ohrožené domácím násilím, osoby bydlící u přátel či příbuzných
- 4) V NEVYHOVUJÍCÍM BYDLENÍ – např. bydlení v provizorních a nevyhovujících stavbách, bydlení v přelidněném bytě.

Pro člověka bez domova je nejpříjemnějším a nejužitečnějším prostředkem k ubytování některé ze sociálních zařízení, jejichž činnost upravuje Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. Sociální zařízení nikdy nenahradí domov, nicméně jsou dobrým začátkem pro zajištění si vlastního přijatelného bydlení a nového domova. Důležitou podmínkou při ubytování v následující sociálních zařízeních bývá zdravotní stránka (zda klient netrpí infekčním onemocněním), dále střízlivý stav klienta a často také prokázání své totožnosti předepsaným dokladem (což bývá pro mnoho lidí bez domova často problémem). O fungování těchto zařízení pojednává Průdková a Novotný (2008) následovně:

NÍZKOPRAHOVÁ DENNÍ CENTRA

Jedná se o sociální zařízení pro lidi bez domova, ve kterém se nachází velká místnost se stoly a židlemi. Klienti (osoby bez domova) si zde mohou odpočinout v suchém prostředí a najíst se. Toto sociální zařízení bývá vybaveno také rychlovarnou konvicí či vaříčem, někde i kuchyňkou. Základním prvkem tohoto zařízení je i možnost využití hygienického zařízení, jako toalety, umývadla či sprchy. Tato zařízení klientům poskytují i stravu či oblečení, a obuv, a to buď zdarma či za mírnou úplatu. Některá denní centra umožňují i praní a žehlení prádla. Pracovníci centra klientům také poskytují poradenství, informace, zprostředkovávají zaměstnání a pomoc při obstarávání osobních záležitostí, a to vše za účelem zvýšení informovanosti klientů.

NOCLEHÁRNY

Noclehárny poskytují obdobné služby jako nízkoprahová denní centra. Jak už název napovídá, noclehárny poskytují zejména nocleh, hygienický a potravinový servis. To vše zdarma či za úplatu. Nocleh je poskytován na jednu noc, avšak ubytování je možné i opakovaně. V noclehárně nalezne klient postel s dekou a polštářem, teplo a sucho. Standard bydlení v noclehárně je nízký, zpravidla se jedná o velkou místnost s mnoha lůžky. Klient ráno z noclehárny odchází a vrátit se může zase večer, a to vše za účelem řešení své sociální situace. Cena jedné noci se pohybuje zpravidla okolo 30,- Kč.

AZYLOVÉ DOMY

Azylový dům je sociálním zařízením poskytujícím komplexní pomoc, které je kvalitnější než noclehárna, na klienty jsou však kladeny vyšší nároky. Jak uvádí Průdková a Novotný (2008, s. 46), *azylový dům není levná ubytovna, klient musí vykazovat snahu postavit se na vlastní nohy, získat sociální suverenitu.*

Jedná se o zařízení, ve kterém klient stráví delší dobu (od několika týdnů až po měsíce). Hlavním účelem je vyřešit svoji sociální situaci a návrat k soběstačnosti. Při nástupu do azylového domu proběhne anamnesticko-diagnostický pohovor se sociálním pracovníkem za účelem sestavení individuálního plánu péče. Důležitým prvkem je stanovení si cíle, který má klient během pobytu v azylovém domě dosáhnout. Pobyt v azylovém domě vyža-

duje větší odpovědnost za sebe sama a zejména větší iniciativu. Podmínky pro ubytování jsou značně kvalitnější než v noclehárně, nicméně také dražší a podmínkou je podepsání ubytovací smlouvy. Klienti zde mají větší soukromí, mohou zde trávit i svůj volný čas, k dispozici je kuchyňka, koupelny a také společenská místnost s televizí, někdy i počítačem a internetem. Cena ubytování se pohybuje okolo 50,- Kč za den. Klientům jsou k dispozici také sociální pracovníci, kteří jsou pro ně velkou podporou a oporou. V azylových domech jsou klientům k dispozici také psychologové či psychoterapeuti, lékaři a zdravotní sestry. Součástí nabídky azylových domů jsou často také **krizová lůžka** (pro osoby, které se v důsledku mimořádných událostí ocitly bez střechy nad hlavou – v případě potřeby krátkodobého ubytování) .

Azylové domy jsou v současné době organizovány ve Sdružení azylových domů (S.A.D.). Členy tohoto sdružení jsou mimo jiné i domy na půl cesty. Sdružení má v současné době desítky členů, nicméně podmínky členství v S.A.D. jsou přísně dány a dodržovány.

DOMY NA PŮL CESTY

Jedná se o sociální zařízení určené mladým lidem, zpravidla do 26 let věku, kteří opustili školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popř. odcházejí z výkonu trestu odnětí svobody nebo z ochranné léčby. Zde klient opět podepisuje ubytovací smlouvu. Ubytování je zajištěno na delší dobu, zpravidla na půl až 1 rok. Toto sociální zařízení se skládá ze samostatného bytu (pokoj, koupelna, toaleta, kuchyňský kout) a společných místností, jako prádelna či sušárna. K dispozici mají také sociálního pracovníka. Klienti ubytovaní v domě na půl cesty mají povinnost pracovat nebo studovat.

CHRÁNĚNÉ BYTY PRO LIDI BEZ DOMOVA

V ČR prakticky neexistují – týká se zahraničí. Jsou dalším stupněm po azylovém domě, nicméně u nás neexistují. Jedná se o řešení značně finančně náročné, které je poskytováno ve spolupráci s obcí, která byty poskytuje azylovým domům.

Výše uvedený výčet sociálních zařízení nám ukazuje, jaké mají možnosti kvalitního ubytování lidé bez domova. Ve Zlínském kraji se nachází 11 výše uvedených zařízení, jen

ve městě Zlíně se nachází např. noclehárna, nízkoprahové denní centrum a azylové zařízení pro nepřizpůsobivé muže. Záleží však na samotných lidech bez domova, zda a jak hojně těchto sociálních zařízení využívají.

3.3 ALTERNATIVNÍ ZPŮSOBY BYDLENÍ

Pokud lidé bez domova nemají dost finančních prostředků či nejsou z jiných důvodů schopni využívat služeb výše uvedených sociálních zařízení, jsou nuceni přežívat ve městech na ulicích, v parcích, pod mosty atd. nebo nacházejí jiné alternativy pro své bydlení. Šťastným řešením pro osoby bez domova jsou v tomto případě i nejisté způsoby bydlení uvedené výše. Dále zde můžeme zařadit i bydlení *náhradní neboli podřadné*. Dle statistik zemí EU jde o bydlení bez vlastního sanitárního zařízení a zázemí (Hradecký, 1998).

Dle komentáře k národním kategoriím dle typologie ETHOS se za **osoby spící venku** považují *osoby, které nemají možnost ukryt se 24 hodin denně před nepřízní počasí kdekoliv uvnitř* (Hradecký, 2007).

Tyto osoby nemají stálé místo pro nocování, místo svého nocování často mění, a to v závislosti na vnějších podmínkách. Spí většinou na ulici, pod mostem na nádražích, v rozestavěných budovách, v odstavených vagonech, pod stromy, ve sklepích, prádelnách, v kanálech, v nepojízdných vozidlech nebo i ve stanech. Je třeba také podotknout, že pokud osoby bez domova přebývají v nemovitostech či jejich částech (budovy či pozemky), jedná se o nezákonné obsazení budov bez souhlasu majitele. Není třeba zajisté zdůrazňovat, že tento způsob života přináší jedinci mnohem větší rizika (zdravotní, ohrožení života, negativní postoj veřejnosti, sebezničující životospráva) než bydlení ve výše uvedených sociálních zařízeních. Nelze však za bezdomovce považovat osoby, které si jako alternativní způsob života zvolil squatting.

Mezi osoby žijící v nevyhovujícím bydlení řadíme i osoby žijící v provizorních a neobvyklých stavbách. Jde o osoby žijící v provizorních a nestandardních budovách nebo v budovách, které nejsou určené k bydlení.

Do této kategorie se řadí i osoby žijící v mobilních obydlích, jako jsou marigotky či karavany – tyto nejsou určené k trvalému bydlení, avšak užívání těchto obydlí je legální.

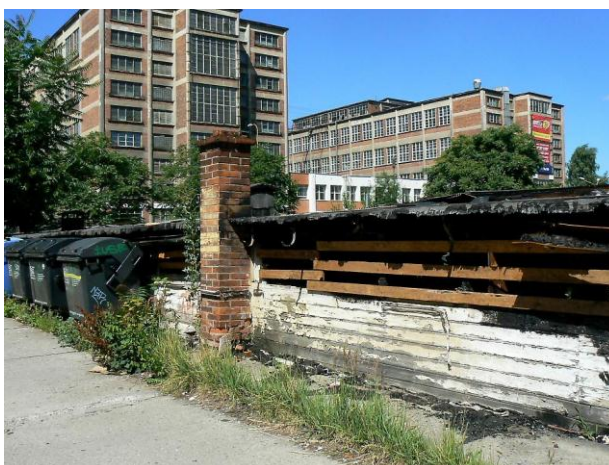
3.4 ALTERNATIVNÍ ZPŮSOBY BYDLENÍ VE ZLÍNĚ

Vyjmenovat kompletně výčet míst a způsobů, jakými mohou lidé bez domova alternativně bydlet, je takřka nemožné. Důvodem je skutečnost, že lidé bez domova jsou velice vynalézaví při shánění ubytování. Téměř každý návštěvník či občan Zlína si jistě všiml, kde se ve Zlíně lidé bez domova zdržují. V letních měsících se jedná zejména o okolí autobusového a vlakového nádraží a zejména pak v okolí městských parků či náměstí. V zimních měsících se jedná zejména o čekárny na autobusovém a vlakovém nádraží. Na těchto místech se však lidé bez domova pouze zdržují, ale neobývají je. Ve skutečnosti bydlí všichni buď v chatách, které si sami postavili svépomocí nebo v polorozpadlých, chátrajících nemovitostech.

Je velice pozoruhodné, jak jsou lidé bez domova vynalézaví a schopní při vytváření svých nových „domovů“ z věcí či předmětů, které naleznou venku, zejména u popelnic. Fascinující je i jejich schopnost postavit si chaty a naučit se v nich žít a přežívat. Veřejnost si ani nedokáže představit, jak těžké to pro tyto osoby je.

Ve Zlíně jsou lidmi bez domova obývány zejména následující objekty:

Bývalé koupaliště Baťák – centrum města - v současné době došlo k jeho demolicí za účelem výstavby nových budov. V této bývalé tržnici přebývalo cca 8 lidí bez domova, kteří obývali bývalé stánky tržnice a měli je zařízené zejména pro zimní měsíce. Stánky měli vybaveny matracemi a spacáky, ale i věcmi osobní potřeby.

Obrázek 2. Bývalé koupaliště Baťák

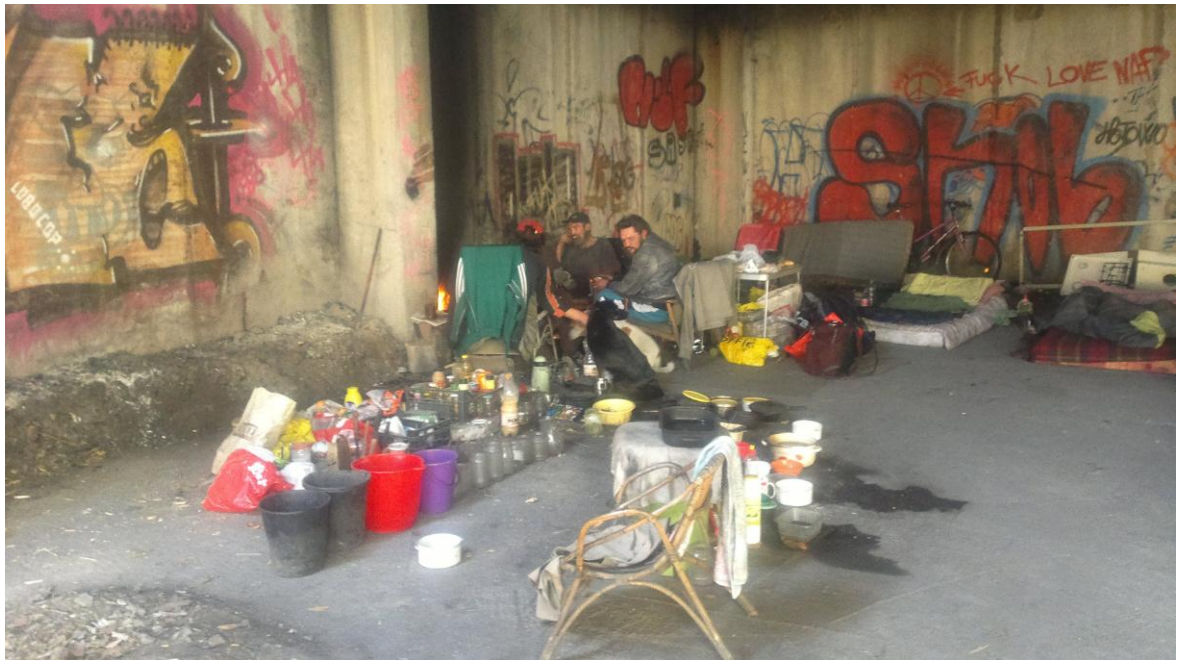
Torzo rozestavěné budovy na Jižních svazích – ul.Okružní – jedná se o několikapatrovou rozestavěnou budovu na Jižních svazích ve Zlíně. Tato opět poskytuje přístřeší, není však ze stran uzavřená, takže v zimních měsících nelze izolovat chlad. Vzhledem k velikosti budovy zde může přebývat více lidí bez domova.

Obrázek 3. Celkový pohled na objekt z venku

Obrázek 4. Příklad vybavení lidí bez domova žijících v torzu budovy

Obrázek 5. Život lidí v rozestavěné budově

Chátrající prodejní buňky – Zlín – Malenovice – West Gem – jedná se soubor několika prodejních buněk, ve kterých se dříve nacházela cukrárna, kavárna či obchůdky. Chátrající buňky jsou zejména v zimních obdobích využívány lidmi bez domova pro přespávání.

Obrázek 6. Soubor chátrajících buněk West Gem

Areál bývalého zahradnictví – Zlín – Malenovice – areál složený z několika budov, jelikož je mimo centrum města, je místem, kde lidé bez domova přespávají pouze příležitostně.

Obrázek 7. Soubor nemovitostí bývalého zahradnictví – Zlín – Malenovice

Je třeba podotknout, že život a bydlení ve výše uvedených objektech je velice krutý. Jedná se o bydlení často velice nehygienické, kdy lidé bez domova žijí v otřesných podmínkách, někdy i mezi odpadky a výkaly. Tato skutečnost je však otázkou toho, jaký přístup k životu mají někteří lidé bez domova. Mezi lidmi bez domova se však často najdou i jedinci, kteří o své provizorní přístřešky či bydlení velice pečují a snaží se shromážděním věcí, které naleznou na ulici, své bydlení zvelebovat.

3.5 VYUŽÍVÁNÍ CHÁTRAJÍCÍCH NEMOVITOSTÍ V ČR PRO LIDI BEZ DOMOVA

Výše je uvedeno několik chátrajících nemovitostí ve městě Zlíně a jeho blízkém okolí, do kterých se zejména v zimních měsících uchylují lidé bez domova a žijí v nich v otřesných podmínkách. Je zarážející, v jakých podmínkách člověk přežije. Lidé žijící ve svých domech či bytech berou jako samozřejmost mít soukromí, klid, teplo, kuchyň a koupelny s toaletami. Bezdomovci žijící v chátrajících nemovitostech si o tom mohou nechat jen zdát.

Vyvstává zde otázka, proč nevyužít chátrající nemovitosti, které jsou obývané lidmi bez domova, přímo pro ně. Příkladem může být to, co uvádí Houdek (2012), a to plánovaná přestavba chátrající vily Union v Chebu. Z chátrající vily, která byla dříve sídlem fotbalového klubu, bude dům sociálních služeb Betlém. Ten by měl sloužit bezdomovcům a lidem v tísní již letos v létě. Peníze potřebné k rekonstrukci poskytla Evropská unie. Samozřejmě, že každá rekonstrukce zahrnuje zejména finanční problémy. V případě rekonstrukce vily Union se podařilo získat dotaci prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí. Termín dokončení přestavby je 31. července 2012. Vilu Union charitě **bezplatně** poskytlo město Cheb. Je třeba také zmínit skutečnost, že v případě rekonstrukce vily Union **se do rekonstrukce aktivně zapojili také klienti diecézní charity samotných rekonstrukčních prací**. Takový přístup je velice přínosný – jednak tito lidé mají zajištěnou práci a firma zajišťující rekonstrukci má k dispozici pracovní síly.

Obrázek 8. Vila Union – Cheb

K podobnému využití nemovitosti došlo také v Ostravě - Porubě, jak uvádí Balcar (2012). Zde vznikla noclehárna přestavbou části málo využívaného domu, který sloužil jako přístřeší pro neplatiče. Přestavba stála necelé dva milion korun a noclehárnu bude provozovat příspěvková organizace obvodu. Bohužel, přestavba jednoho objektu v noclehárnu nevyřeší problém všech bezdomovců v Ostravě.

Také v Brně se Oblastní charita zasloužila o opravu a využití chátrající nemovitosti pro bezdomovce. Toto uvádí Procházková (2012). Jedná se o nemovitost nacházející se v Bratislavské ulici. Během roku 2008 došlo k rekonstrukci nemovitosti, která následně slouží jako denní centrum pro lidi bez domova. Dům dostala charita od města. V domě se po rekonstrukci nachází denní centrum pro lidi bez domova, humanitární sklad pro lidi v nouzi a noclehárna. Opět je třeba zdůraznit, že dům dobrovolně opravovali lidé, kteří jej využívají. Jelikož Charita Brno nebyla úspěšná při první vlně žádostí o peníze z Evropských fondů, začaly nutné opravy svépomocí. Lidé bez domova se rozhodli pomoci dobrovolně. Následně, jako forma odměny, s nimi byla uzavřena dobrovolnická smlouva – pracovali bez nároku na finanční odměnu, nicméně jim bylo zajištěno občerstvení a příspěvek na jídlo prostřednictvím stravenky.

V ČR existuje nespočet chátrajících nemovitostí, které by mohly být využity obdobným způsobem, jako v Brně, Chebu či Ostravě. Rekonstrukce budov jsou však zejména otázkou finančních prostředků a také přístupu měst či obcí k budovám, které mají ve vlastnictví. Jak je uvedeno výše, lze chátrající nemovitost darovat příslušnému charitnímu zařízení za účelem jeho využití pro lidi bez domova. Současným problémem je však také skutečnost, že pobyt lidí bez domova v chátrajících nemovitostech se často nelíbí jejím vlastníkům. Proč by lidé bez domova nemohli obývat chátrající nemovitosti nebo proč by jim nemohla být poskytnuta alespoň částečná finanční pomoc na opravu těchto nemovitostí s tím, že by si nemovitost opravili svépomocí?

Zajímavý je také názor a postoj squatterů, který prezentuje Boháčová (2012). Ti zastávají obdobný názor: „*Obsad'te dům, o který se jeho majitel nestará a začněte tu bezplatně bydlet*“. Bohužel tento přístup není příliš v souladu se zákony ČR. Squatterři však chtějí upozornit na paradox, který je pro společnost ve vyspělých zemích Evropy typický: v každém větším městě jsou tisíce lidí, kteří ze všech možných důvodů nemají kde bydlet a jsou odkázáni k životu na ulicích. Ty samé ulice lemují zanedbané prázdné domy, jejichž majitelé nejeví zájem se o ně starat.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na odhalení konkrétních a hlavních problémů lidí bez domova, zejména pak jakým způsobem řeší problém nedostatečného příslu-
nu kvalitních potravin a neuspokojivého bydlení. Hlavním úkolem bude zjistit, jak a kde shání potraviny na svoji obživu, kde přespávají a zejména jaký názor mají na přerozdělo-
vání nadbytečných potravin a využívání chátrajících nemovitostí. Výzkum se bude týkat zejména jejich současného života.

4.1 Druh výzkumu

Pro tuto práci byl zvolen kvalitativní druh výzkumu. Důvodem zvolení kvalitativního druhu výzkumu je skutečnost, že *v něm jde o zaměření na lidskou osobnost a na to, jak ona prožívá okolní svět, jak si jej vykládá, jaký význam mu přisuzuje atd.* (Průcha, 1995, s.32). Jde o nematematický druh výzkumu a v této práci zejména o analýzu údajů, které byly získány prostřednictvím rozhovorů s osobami, kterých se předmět této práce dotýká.

4.2 Způsob výběru a popis výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek byl vybírán ve městě Zlíně či jeho blízkém okolí (Malenovice). Do výzkumného vzorku byly záměrně vybrány osoby žijící pouze na ulici, popřípadě v provizorních přístřeších. Do výzkumného vzorku nejsou zahrnuty osoby žijící v sociálních zařízeních. Byly vybrány pouze osoby, které nebyly pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek. K rozhovorům nebyl nikdo nucen. Rozhovory probíhaly venku, a to ve Zlíně, v rozestavěném torzu budovy na Jižních svazích, v chatové oblasti lidí bez domova na ulici Mladcovská, na náměstí Míru a v Malenovicích - v bývalém zahradnictví. Rozhovory se uskutečnily v dopoledních a odpoledních hodinách, a to dne 12.2.2012, 14.4.2012 a 28.4.2012. Jako výzkumný vzorek bylo vybráno sedm osob - šest muži a jedna žena – osoby ve věku 42 – 63 let.

4.3 Výběr výzkumné metody a technik

K výzkumu byla vybrána explorativní metoda. Dle Pelikána (2007, s.103) je explorativní metodou *vytěžení informací z vyjádření samotné sledované osoby.*

Za techniku ke sběru dat byl vybrán rozhovor, a to rozhovor polostrukturovaný (část rozhovoru má volnější charakter a část je vedena dle připravených otázek). Respondentům byla položena otázka, byla jim dána možnost se k otázce vyjádřit a následně v případě potřeby jim byla položena doplňující otázka. Rozhovory byly nahrávány a následně byl proveden jejich přepis do textové podoby (rozhovory jsou součástí přílohy).

4.4 Seznámení s respondenty

Respondentů bylo celkem sedm, všichni žijící na ulici, popř. v chátrajících nemovitostech či chatách. Jedná se o následující osoby bez domova: Radek - věk 42 let, Vladimír - věk 63 let, Vladimír Z. - věk 52 let, Petr - věk 46 let, Kateřina - věk 43 let, Pavel - věk 50 let a Karel - věk 48 let. Pouze jeden z respondentů (Karel) má dítě, o kterém však neví, kde žije. Nikdo z nich v současné době nebydlí v žádném sociálním zařízení. Respondenti byli seznámeni s důvodem pořízení a nahrávání rozhovoru. Uvedení respondenti byli velice přátelští a ochotní, někteří více komunikativní (např. Radek, Kateřina, Pavel, Karel), někteří méně (např. Vladimír).

4.5 Znění otázek pokládaných respondentům

Otázky pokládané respondentům byly rozděleny do tří skupin, a to na otázky přibližující nám osobnost respondenta, otázky týkající se cíle výzkumu bakalářské práce a otázky týkající se budoucnosti dotazovaného. Znění otázek je následující:

1.skupina:

Můžete mi sdělit vaše jméno (postačí jméno), kolik je vám let?

Považujete sám sebe za bezdomovce? Proč?

Jak dlouho žijete na ulici?

Proč jste se stal bezdomovcem či jak jste se dostal k životu na ulici?

Jak sháníte peníze na svoji obživu? Pracujete někde i příležitostně? Kde jste naposledy pracoval? Pobíráte nějaké soc.dávky (pokud ano, co s penězi děláte?)

Jste závislý na alkoholu či jiných návykových látkách (cigarety, drogy)?

Máte nějaké zdravotní problémy? Pokud ano, jaké a jak je řešíte?

Máte nějaké příbuzné, děti – rodinu? Jste s nimi v kontaktu? Pokud ano, proč s nimi nežijete či proč si myslíte, že vám nepomůžou?

Jak dlouho žijete ve Zlíně? Žijete zde na trvalo nebo se místo vašeho pobytu mění?

Požadujete někdy po kolemjdoucích peníze (žebráte)? Poskytnou vám je? Nezkoušel jste někdy požadovat jídlo?

Co jde podle vás nejužitečnější pro lidi bez domova? Jak vám společnost či lidé nejvíce pomohou?

Jste spokojen se svým životem na ulici? Snažil jste se někdy dostat z ulice?

2.skupina

Kde ve Zlíně přebýváte – v zimě a v létě?

Bydlíte nebo bydlel jste někdy v azylových domech, noclehárnách či ubytovnách? Pokud ano, proč tam už nebydlíte?

Přebýváte v nějakých chátrajících nemovitostech? Jestli ano, kde?

Myslíte si, že by vám společnost mohla lépe pomoci při otázce bydlení?

Kdybyste vám byla nabídnuta možnost opravit si svépomocí chátrající nemovitost (např. za spolufinancování od města), a následně v této nemovitosti bydlet, byl byste ochoten na tuto variantu přistoupit?

Jak řešíte otázku hygieny (umývání, praní oblečení?) vzhledem k způsobu svého bydlení?

Kolikrát denně jíte, kde a co?

Máte někdy i teplou stravu, ohříváte si někdy jídlo a jestli ano, tak jak a kde?

Darují vám někdy lidé i stravu?

Myslíte si, že lidé vyhazují hodně jídla? Že s jídlem hodně plýtvají?

Co říkáte na skutečnost, že mnoho restaurací vyhazují přebytečné a nespotřebované denní menu?

Kdyby byla možnost, každý den si koupit za nižší cenu nespotřebované jídlo, koupil byste si jej?

Co byste navrhl společnosti ke zlepšení vašeho bydlení a stravy?

3.skupina

Chtěl byste něco na svém životě změnit?

Máte něco v plánu do budoucna?

4.6 Způsob zpracování získaných dat

Během rozhovorů s respondenty byl pořizován audiozáznam na mobilní telefon. Následně byly rozhovory převedeny do písemné podoby. Rozhovory v písemné podobě jsou součástí příloh této práce. Otázky jsou psané kurzívou a odpovědi respondentů jsou odlišeny tučným písmem. Rušivé elementy během rozhovoru byly minimální, jelikož rozhovory nebyly prováděny na rušných místech.

4.7 Metody vyhodnocení dat a interpretace

K analýze sesbíraných dat bylo využito metody **otevřeného kódování**. Dle Švaříčka a Šed'ové (2007), rozumíme *otevřeným kódováním rozbití textu jako sekvence na jednotky, přičemž těmto jednotkám jsou přidělena jména a s těmito nově pojmenovanými fragmenty textu je nadále pracováno*.

Během otevřeného kódování byly vytvořeny celkem čtyři kategorie, o kterých pojednávají následující podkapitoly. Přitom bylo využito techniky **vyložení karet**. Touto technikou rozumíme dle Švaříčka a Šed'ové (2007) *sestavení textu dle vytvořených kategorií z uskutečněného otevřeného kódování, jedná se o převyprávění obsahu jednotlivých kategorií*.

4.7.1 Charakteristika osobnosti respondentů

Osobnosti, se kterými byly provedeny rozhovory byly ve věku 42, 43, 46, 48, 50, 52 a 63 let. Téměř všichni (kromě respondenta Radka) mají příbuzné, se kterými však nejsou v kontaktu nebo je jejich kontakt minimální. Všichni respondenti pijí alkohol, nejsou uživateli drog, sami sebe neoznačují za závislé na alkoholu, jeden z respondentů měl

s alkoholem problémy v minulosti, které jej dovedly k bezdomovectví (Petr). Všichni z respondentů mají občas zdravotní problémy, které svým způsobem neřeší. Služby nemocničního zařízení využívají minimálně (pouze v případě nutnosti – Vladimír Z., Pavel, Karel), a to z důvodu nezařízení zdravotního pojištění. Na ulici žijí různou dobu, od 3 do 15 let. Žádný z respondentů nikde v současné době nepracuje, pouze občas využívají možnosti přivýdělku prostřednictvím brigád.

4.7.2 Bezdomovectví respondentů

Důvody vzniku bezdomovectví u respondentů jsou zejména problémy po stránce finanční vyplývající ze zadluženosti, dále rodinné problémy, závislost na alkoholu a také propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Všichni respondenti si peníze na svoji obživu získávají sběrem železa, barevných kovů či láhví. Ti, kteří vlastní občanské průkazy využívají invalidního či starobního důchodu (Vladimír Z., Vladimír), popř. jiné finanční podpory státu (Kateřina, Pavel). Hlavní prioritou pro všechny respondenty je mít kde spát, kde se schovat či bydlet a mít co jíst. Někteří respondenti berou svoji situaci s humorem a s ironií (Vladimír, Vladimír Z.)

4.7.3 Stravování a bydlení respondentů

Dotazovaní respondenti nemají pravidelnou stravu, množství stravy závisí na vnějších okolnostech (např. zda přijde důchod, zda něco najdou v popelnicích či jsou obdarováni kolemjdoucími, zdravotní stav respondenta). Respondent Radek odmítá somrování. Teplou stravu se snaží mít všichni respondenti, tento problém řeší všichni ohřevem stravy na ohni, popř. zakoupením teplé, ale levné stravy, např. polévky.

Všichni z dotazovaných **souhlasí** s tvrzením, že lidé hodně plýtvají s jídlem. Tuto skutečnost dokládají tvrzením, že často nacházejí pěkné maso v popelnicích, které si následně tepelně upravují (např. Vladimír, Vladimír Z.). Skutečností je také plýtvání jídlem ze strany obchodních domů či zařízení s rychlým občerstvením. Všichni respondenti jsou velice **nakloněni** možnosti zakoupit si levnější nespotřebované menu z restaurací.

Dotazovaní respondenti nemají domov – žijí v provizorních příbytcích, jako chaty a chátrající nemovitosti. Místo svého pobytu **nemění** (kromě respondentů Karla a Pavla), pokud možno, zůstávají spolu, navzájem si pomáhají. K životu jim stačí málo, postačí jim minimální vybavení svého provizorního příbytku. Služby azylových domů využívají mini-

málně, někteří pouze k zajištění hygieny (Vladimír Z.) nebo k přežití zimy (Karel), respondent Radek je soběstačný co se týče stránky bydlení. Respondentu Vladimírovi pobyt venku, v chátrající nemovitosti vyhovuje, nechce nic měnit. Ostatní respondenti by rádi žili v lepších podmínkách. **Všichni** jsou však **nakloněni** možnosti opravit si svépomocí chátrající nemovitost za finanční pomoci města či jiné organizace a tuto využívat k vlastnímu bydlení. Všem dotazovaným by jako pomoc od společnosti stačilo levné jídlo a nenáročná ubytování.

4.7.4 Současný stav a plány do budoucna

Žádný z respondentů není se svým současným životem spokojen, pouze jednomu z respondentů (Vladimír) jeho způsob bydlení vyhovuje. Respondentům **chybí** ohleduplnost ze strany společnosti, **chtěli** by změnit svůj život, ale nedaří se jim to. Hlavním cílem je přežít, mít kde bydlet a co jíst, popř. najít si práci.

4.8 Shrnutí výsledků výzkumu

Výzkumná část byla zaměřena jak na zjištění základních informací o dotazovaných, ale zejména na zjištění reálného pohledu lidí bez domova na řešení problému stravování a bydlení bezdomovců a na zjištění jejich základních a nejnutnějších potřeb.

Výzkum potvrdil skutečnost, že prioritami pro lidi bez domova je strava a přijatelné bydlení. Lidé bez domova jsou každým dnem svědky **plýtvání** potravinami, kterého se dopouští naše společnost. Tyto potraviny jsou bezmyšlenkovitě vyhazovány do popelnic či odsouzeny k likvidaci, aniž by byly nabídnuty lidem, kteří je potřebují. Jen málokdy jsou lidé bez domova obdarováni stravou. Levnější a kvalitní strava je pro bezdomce méně dostupná. Výzkum také **potvrdil** skutečnost, že lidé bez domova často obývají chátrající nemovitosti nebo chaty postavené svépomocí. Lidé žijící na ulici delší dobu a ti, kteří již přivykli takovému způsobu života již příliš nevyužívají sociálních zařízení, které poskytují ubytování.

Výzkumem bylo také zjištěno, že lidé bez domova jsou velice **nakloněni** možnosti využívat přebytečné potraviny a chátrající nemovitosti. Jsou **ochotni** vlastními silami opravit si chátrající nemovitost v případě, že by jim byla poskytnuta finanční pomoc.

Výzkum také ukázal, že řešením neuspokojivého bydlení bezdomovců by bylo využít lidí bez domova jako pracovních sil k opravě chátrajících nemovitostí a následně jim tyto nemovitosti poskytnout. K tomuto jsou lidé bez domova velice nakloněni. **Obce či města by se měly o své chátrající nemovitosti více zajímat a zprostředkovávat popř. spolufinancovat projekty směřující k záchraně chátrajících nemovitostí a k jejich využití pro lidi bez domova, a to za aktivního přístupu bezdomovců.** Kdyby byla městy či obcemi lidem bez domova tato možnost poskytnuta, zajisté by to byl pro ně silný motivační nástroj, jak změnit svůj život.

Řešením problému bydlení lidí bez domova by tedy mohl být projekt města či obce (např. chátrající objekt, k němuž by byly připravené stavební úpravy či rekonstrukce včetně rozpočtu), který by zaměstnal bezdomovce s tím, že by svoji prací vytvářeli svoji budoucnost a jistotu bydlení. Tato práce by ovšem musela být řízena a dozorována. Dohled a materiál by musel být zajištěn a financován ze strany státu. Zajisté by se jednalo o dlouhodobý projekt. V případě odborných prací – elektrika, instalatérské práce apod., by byli najati řemeslníci, jejichž práce by byly uhrazeny z financí, které by bezdomovci získali např. za úklidové práce obce či města. V případě plné docházky by mohly být bezdomovci ještě podpořeni stravou z různých vývařoven či restaurací, která je nadbytečná. Po zabydlení vybraných lidí bez domova by byl také přínosný dozor např. sociálního pracovníka na udržení jejich práce a začlenění do společnosti, aby mohli hradit symbolický nájem, jenž by vrátil státu jejich vklad.

Lidé bez domova málokdy mění místo svého pobytu. Toto místo se stává jejich provizorním domovem, který se zařizují dle svých možností. Toto dokazuje, že **lidé bez domova mají touhu mít také domov a bydlet na jednom místě a žít kultivovaně – jako lidé.**

Výzkum také dokazuje, že lidé bez domova by **velice rádi využívali** nabídek restaurací, které by prodávali přebytečné denní menu za nižší cenu. V současné době však naše legislativa **nepřikazuje** provozovatelům restaurací či rychlých občerstvení, jak mají nakládat se svými přebytečnými potravinami, zejména nezakazuje jejich plýtvání. V případě, že by zákon přikazoval prodání **alespoň části nadbytečných potravin či neprodaných denních menu** lidem bez domova za symbolickou cenu místo jejich likvidace, byl by částečně vyřešen další z prioritních problémů bezdomovectví, kterým je nedostatečná strava.

Výzkum také ukázal zajímavou skutečnost, a to že někteří jedinci žijící na ulici se se svým osudem a způsobem života již smířili, naučili se tímto způsobem žít a změnu svého způsobu života nepožadují.

Lidé bez domova jsou často veřejností ignorováni a přehlíženi. Toto však není pravidlem, veřejnost lidi bez domova často obdarovává alespoň minimálními financemi. Bohužel, záleží na samotných lidech bez domova, jak s darovanými mincemi naloží – zda si za ně koupí alkohol či kuřivo nebo je využijí k zakoupení kvalitnější stravy. Pro veřejnost je nejjednodušším způsobem pomoci bezdomovcům poskytnutí drobných mincí. Nicméně nikdo nemůže veřejnosti zaručit, že si za poskytnuté peníze lidé bez domova koupí právě stravu či je využijí k zajištění ubytování.

Lidé bez domova, se kterými byl proveden výzkum, nejsou spokojeni se svým životem, chtěli by jej změnit. Toto se jim však daří velice obtížně a proto někteří již rezignovali. V případě realizace projektu opravy chátrající nemovitosti samotnými bezdomovci za spolufinancování města či obce, by byla lidem bez domova poskytnuta zároveň i možnost **pracovat** a tím změnit zároveň svoji situaci. **Tímto by byl opět z části vyřešen problém nezaměstnanosti.**

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo seznámení se s možnostmi využívání přebytečných potravin a nepotřebných chátrajících nemovitostí pro lidi bez domova a také zjištění reálného pohledu lidí bez domova na využívání přebytečných potravin a nemovitostí. V práci je však pojednáváno také obecně a velice zkráceně o samotném pojmu bezdomovectví. Život lidí na ulici doplňuje také krátká fotodokumentace.

V praktické části práce bylo zjištěno, že v současné společnosti dochází k velkému plýtvání potravinami a ke zbytečnému nevyužívání chátrajících nemovitostí. Jak přebytečné potraviny, tak chátrající nemovitosti by mohly být efektivně využity pro lidi bez domova, a to prostřednictvím výše uvedených projektů. Mnoho měst a obcí se však nezabývá tímto novým způsobem řešení problému ubytování a stravování lidí bez domova, spíše zůstávají u klasických forem, jako jsou různá sociální zařízení. K řešení problému by mohla pomoci větší medializace již proběhlých projektů, jejich výsledků a názorů samotných bezdomovců, ale také větší iniciativa měst či obcí, směřující k efektivnímu vyřešení problému stravy a ubytování lidí bez domova.

Společnost by se měla více seznamovat s bezdomovci, jejich životem, hlavními a každodenními problémy, kterými jsou zejména obstarání stravy a údržba jejich provizorních příbytků. Ohleduplnost společnosti vůči lidem bez domova by zajisté stoupla.

Je více než jisté, že lidé bez domova se bez pomoci společnosti neobejdou. Je velice těžké dostat se z ulice, jelikož v životě lidí bez domova je vše velice propleteno. Jak si má bezdomovec najít či ucházet se o práci, když nedodrhuje základní hygienické návyky, a to z důvodu, že bydlí venku či na ulici? A proč by je měl vlastně bezdomovec dodržovat, když je pro něj důležitější se najíst a mít kde spát? Mnozí lidé bez domova nepobírají žádné sociální dávky, jelikož nemají občanské průkazy. Jak si má však občanský průkaz zřídit, když na jeho pořízení ani nemá peníze a sám ví, že může být okraden či jej opětovně ztratit?

Práce poukázala také na skutečnost, že všichni lidé bez domova nejsou stejní, jak si myslí většina společnosti. Pravdou je, že mnoho lidí bez domova pije alkohol či jsou závislí na alkoholu, nicméně v podmínkách a ve společnosti, ve které žijí, se není čemu divit. Pro veřejnost by bylo tedy vhodné, aby se s životem lidí bez domova více seznamovala, zajímala se o jejich životy, životní příběhy a základní potřeby a snažila se alespoň tyto

základní potřeby lidí bez domova uspokojovat, a to způsobem, který je velice jednoduchý, avšak efektivní.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

HRADECKÝ Ilja a Vlastimila HRADECKÁ. *Bezdomovství – extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996. ISBN 80-902292-0-4

HRADECKÝ, Ilja. Bezdomovství v České republice. In: HRADECKÝ, I., M. NEDĚLKOVÁ. *Sborník ze semináře na téma bezdomovství v Evropě Olomouc 4.3.1998*. Olomouc: NADĚJE, občanské sdružení, 4.3.1998, s. 7. ISBN 80-902292-3-9

HRADECKÝ Ilja a kol. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Naděje, 2007. ISBN 978-80-86451-13-8

PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum Praha, 2007. ISBN 978-80-7184-569-0

PRŮCHA, Jan. *Pedagogický výzkum: uvedení do teorie a praxe*. Praha: Karolinum Praha, 1995. ISBN 80-7184-132-3

PRŮDKOVÁ Táňa, NOVOTNÝ Přemysl. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008. ISBN 978-80-7387-100-0

ŠVARŤÍČEK Roman, ŠEĐOVÁ Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

ŠTĚCHOVÁ Markéta, LUPTÁKOVÁ Marina a KOPOLDOVÁ Bedřiška. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. ISBN 978-80-7338-069-4

BALÁŠ Ondřej, et al. *Aktuální otazníky fenoménu bezdomovství: sčítání bezdomovců v Brně v roce 2010*. Brno: Centrum sociální služeb, příspěvková organizace, 2010. ISBN 978-80-254-9015-0

PRAMENY

Listina základních práv a svobod, z. č. 2/1993 Sb.

Zákon o sociální službách, z. č. 108/2006 Sb.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi, z. č. 111/2006 Sb.

Zákon o životním a existenčním minimu, z. č. 110/2006 Sb.

Zákon o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením, z.č. 329/2011 Sb.

Internetové zdroje

(1) JANÍK P. *Základní informace k projektu menička pro bezdomovce ve statutárním městě Brně* [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW < <http://www.menickaprobezdomovce.cz/>>

(2) KAPINUS, O. *Menička pro bezdomovce? Na Slovákku ano* [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW < http://slovacky.denik.cz/zpravy_region/menicka-pro-bezdomovce-na-slovacku-ano20100209.html>

(3) ŠENKÝŘ, M. VESELÁ, J. *První bezdomovci v Brně už dostali neprodaná jídla z restaurací* [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW < http://www.lidovky.cz/prvni-bezdomovci-v-brne-uz-dostali-neprodana-jidla-z-restauraci-pwa/ln_domov.asp?c=A100203_182952_ln_domov_pks>

(4) POTRAVINOVÁ BANKA. *Potravinová banka* [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW < <http://www.potravinovabanka.cz/>>

(5) JANÍK P. *Zpráva o stavu projektu menička pro bezdomovce v roce 2011 - zpráva za rok 2011* [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW < <http://www.menickaprobezdomovce.cz/>>

(6) FOOD NOT BOMBS. *Co to je Food Not Bombs* [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW < <http://food-not-bombs.cz/co-je-food-not-bombs>>

(7) PELCOVÁ, M. *Neplytvejme zbytečně jídlem, žádá Food not Bombs* [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW < <http://www.online.muni.cz/student/2606-neplytvejme-zbytecne-jidlem-zada-food-not-bombs->>

(8) MORAVCOVÁ, K., GAJDOŠÍKOVÁ, V., BREZOVSKÁ, K. *Zbylá jídla z restaurací pro bezdomovce po vzoru Brna Praha nechystá.* [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW < http://www.rozhlas.cz/zpravy/regiony/_zprava/738948>

(9) HLAVÁČEK, M. *Neprodané obědy z českobudějovických restaurací by mohli získat bezdomovci.* [online]. [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW <http://www.rozhlas.cz/zpravy/regiony/_zprava/696934>

(10) ČT24. *Bezdomovcům se v Českých Budějovicích stará o jídlo podnikatel.* [online]. © Česká televize 1996–2012 | 6 [cit. 2012-04-01]. Dostupný z WWW <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/87884-bezdomovcum-se-v-ceskych-budejovicich-stara-o-jidlo-podnikatel/>>

(11) PROCHÁZKOVÁ, M. *Charita otevře v Bratislavské ulici centrum pro bezdomovce.* [online]. [cit. 2012-03-31]. Dostupný z WWW <http://brno.idnes.cz/charita-otevre-v-bratislavske-ulici-centrum-pro-bezdomovce-pq0-/Brnozpravy.aspx?c=A080920_194617_brno_taj>

(12) HOUDEK, M. *V Chebu přestaví chátrající vilu Union, bude sloužit bezdomovcům.* [online]. [cit. 2012-03-31]. Dostupný z WWW <http://www.bezdomovci.estranky.cz/clanky/zpravy/bydlete-zadarmo_-vybizi-realitka-zalozena-squattery.html>

(13) BALCAR, K. *Bezdomovce ochrání noclehárna.* [online]. [cit. 2012-03-31]. Dostupný z WWW http://armadaspasy.cz/dynamicke_show.php?clanek=49

(14) BOHÁČOVÁ, L. *Bydlete zadarmo, vybízí realitka založená squatter.* [online]. [cit. 2012-03-31]. Dostupný z WWW <http://prazsky.denik.cz/zpravy_region/realitka-zalozena-squattery-nabizi-v-20090217.html>

Články v periodiku

NOVOTNÝ, Roman. Naděje nabídne zelňačku. *Klášterecké noviny.* [online]. 2011, č.6 [cit. 2012-03-31]. E14592. Dostupné z: http://www.klnoviny.cz/cisla/2011/pdf/klnoviny_06_2011.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd. A tak dále.

Např. Například.

O.s. Občanské sdružení.

S. Strana.

Tzv. Takzvaně.

Et al. A kolektiv.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1. Příklad stravy poskytované lidem bez domova formou meníček.....	21
Obrázek 2. Bývalé koupaliště Baťák.....	32
Obrázek 3. Celkový pohled na objekt z venku.....	33
Obrázek 4. Příklad vybavení lidí bez domova žijících v torzu budovy.....	33
Obrázek 5. Život v rozestavěné budově.....	34
Obrázek 6. Soubor chátrajících buněk West Gem.....	34
Obrázek 7. Soubor nemovitostí bývalého zahradnictví – Zlín – Malenovice.....	35
Obrázek 8. Vila Union – Cheb.....	36

SEZNAM PŘÍLOH

P I: ROZHOVOR Č. 1 (Radek)

P II: ROZHOVOR Č. 2 (Vladimír)

P III: ROZHOVOR Č. 4 (Vladimír Z.)

P IV: ROZHOVOR Č. 4 (Petr)

P V: ROZHOVOR Č. 5 (Kateřina)

P VI: ROZHOVOR Č. 6 (Pavel)

P VII: ROZHOVOR Č. 7 (Karel)

PŘÍLOHA P I: ROZHOVOR Č. 1 (RADEK)

Místo rozhovoru: Zlín, ul. Mladcovská – chaty lidí bez domova

Datum a čas: 14. 4. 2012, 09:40 hod.

Můžete mi sdělit vaše jméno (postačí jméno), kolik je vám let?

Jmenuju se Radek V., je mi 42 roků.

Považujete sám sebe za bezdomovce? Proč?

No samozřejmě..však žiju tady, v chatě.

Jak dlouho žijete na ulici?

No, třetí rok.

Proč jste se stal bezdomovcem nebo jak jste se dostal k životu na ulici?

Díky nějakým podnikatelům, kteří mi nezaplatili, dlužili mi dost peněz, pracoval jsem u nich.

Oni vám nezaplatili za odvedenou práci?

Ano, díky tomu jsem se dostal na ulici.

Jak sháníte peníze na svoji obživu? Pracujete někde i příležitostně? Kde jste naposledy pracoval? Pobíráte nějaké soc.dávky (pokud ano, co s penězi děláte?)

Máme tady káru, jezdíme po železech, tady třeba chataři nám dávají sami od sebe. Do Svitů krást nejezdíme a navíc jsem v podmínce, takže si to nemůžu dovolit, no a prostě máme kárku. Pracoval jsem u těch podnikatelů, kteří mě to nezaplatili a já se kvůli nim dostal na ulici. Brigády..někdo mi něco slíbil, ale neozval se. Jako bývá někdy nějaká brigáda. Nic od státu nedostávám, nemám občanku.

Jste závislý na alkoholu či jiných návykových látkách (cigarety, drogy)?

No, piju. Závislý být už začínám (smích). Kouřím tabák.

Máte nějaké zdravotní problémy?

Zatím to jde, akorát průdušky mě zlobí.

Chodíte k doktorovi? Máte občanský průkaz, zdravotní pojištění?

Ale kde! Ne, občanku nemám, ani pojištění.

Máte nějaké příbuzné, děti – rodinu? Jste s nimi v kontaktu? Pokud ano, proč s nimi nežijete či proč si myslíte, že vám nepomohou?

Měl jsem ženu, jinak nikoho nemám.

Jak dlouho žijete ve Zlíně? Žijete zde na trvalo nebo se místo vašeho pobytu mění?

Nejsem zlíňák, jsem šumperák. Ve Zlíně jsem už tak patnáct let.

Požadujete někdy po kolemjdoucích peníze (žebráte)? Poskytnou vám je? Nezkoušel jste někdy požadovat jídlo?

Jo. Peníze mi lidi dávají, hlavně u Intersparu. Dávají aj cigára. A jídlo? Tak jako my nesomrujem..ne to ne. Tak jako na víno dají, na cigára nebo když jsou Vánoce, tak dají.

Co je podle vás nejdůležitější pro lidi bez domova?

Mít kde spát a něco na jídlo.

Jste spokojen se svým životem na ulici? Snažil jste se někdy dostat z ulice?

Nejsem, mám jinou představu o životě. Snažíme se to změnit. Můžu to říct? Dělal jsem na majáku, však to je víc chlapů, kteří tam dluží miliony. Prostě tam byl chlap, co zrušil s.r.o.. Byli tam chlapi, kteří měli aj děcka, nájem..to jsme se ani nepřevlékali do práce, jen jsme čekali na peníze. Prostě zrušil s.r.o. Mercedes má doma, oktávku, opela, bazén na dvoře. Pak jsem narazil na dalšího takového borca..no..škoda mluvit.

Jak by vám mohli lidi pomoci?

My máme svoji partii, co si pomáháme navzájem. Ale lidi by se o nás mohli víc zajímat, ptát se nás co potřebujem.

Kde ve Zlíně přebýváte – v zimě a v létě?

Celý rok bydlíme tady v chatě, v zimě i v létě.

Bydlíte nebo bydlel jste někdy v azylových domech, noclehárnách či ubytovnách? Pokud ano, proč tam už nebydlíte?

Já ne. Já nechodím ani na tu polívku, ani nikam.

Proč ne?

Tak, jsem takový soběstačný. Tak když neplatím tady nájem, mě stačí na den třeba dvě stovky.

Chodíte třeba na Jižní svahy do rozestavěného torza?

Ne, vůbec, já ne.

Myslíte si, že by vám společnost mohla lépe pomoci při otázce bydlení?

Jo, asi jo..ale nevím teď jak. Asi kdybychom mohli někde spávat a bydlet, kde to není drahé.

Kdyby vám byla nabídnuta možnost opravit si svépomocí chátrající nemovitost (např. za spolufinancování od města), a následně v této nemovitosti bydlet, byl byste ochoten na tuto variantu přistoupit?

Určitě! Jestli si myslíte, že mě baví tady při svíčkách..taky bych se rád podíval na televizu..osprchoval se.

Kolikrát denně jíte, kde a co?

Nevím, kolikrát se podaří. Hlavně se tady snažíme, aby měl tady kamarád pravidelnou stravu.

Máte někdy i teplou stravu, ohříváte si někdy jídlo a jestli ano, tak jak a kde?

Jo, máme tady plynový vaříč.

Myslíte si, že lidé vyhazují hodně jídla? Že s jídlem hodně plýtvají?

Ale dost, ano. Nejvíc vyhazují aj maso, chleba. Opravdu jako kvalitní maso, kuřecí. Lidi nadávají, že nemají peníze, ale přitom oni toho mají dost. Tady kluci kolikrát donesou kvalitní jídlo, to fakt žasnu.

Co říkáte na skutečnost, že mnoho restaurací vyhazuje přebytečné a nespotřebované denní menu?

Nedivím se tomu. Víím, že za kauflandem jsou popelnice, to mi říkali kamarádi, že tam najdou plno jídla, každý večer. Ťamani (Vietnamci), ti vyhazují pořád.

Kdyby byla možnost, každý den si koupit za nižší cenu nespotřebované jídlo, koupil byste si jej?

Ano, ano. Určitě.

Co byste navrhl společnosti ke zlepšení vašeho bydlení a stravy?

At' nás nechají v klidu žít, když nám moc nepomáhají. At' je jídlo a ubytování levnější.

Chtěl byste něco na svém životě změnit?

Celý svůj život.

Máte něco v plánu do budoucna?

Tak mám plány, ale pořád se to nedaří.

Díky za rozhovor.

PŘÍLOHA P II: ROZHOVOR Č. 2 (VLADIMÍR)

Místo rozhovoru: Zlín, ul. Okružní – torzo rozestavěné budovy

Datum a čas: 14. 4. 2012, 9:00 hod.

Můžete mi sdělit vaše jméno (postačí jméno), kolik je vám let?

Jmenuju se Vladimír M., je mi 63 roků.

Považujete sám sebe za bezdomovce? Proč?

Ano, jistě. Protože žiju tady.

Jak dlouho žijete na ulici?

Patnáct roků. Tady ve Zlíně.

Proč jste se stal bezdomovcem nebo jak jste se dostal k životu na ulici?

Umřela mi maminka. Mám ještě čtyři sestry. Nejmladší sestra bydlela v Ostravě. Měla tam byt, ale vypakovali ju z tama. Tak se nastěhovala k mamce, ta ju tam nechtěla, měla své roky a cukrovku, potřebovala svůj klid. Nakonec ju tam vzala a ona mě z tama dostala!

Jak sháníte peníze na svoji obživu? Pracujete někde i příležitostně? Kde jste naposledy pracoval? Pobíráte nějaké soc.dávky (pokud ano, co s penězi děláte?)

Chodím po šrotu. Po kontejnerech, sháním barevné kovy. Jsem starý. Už jsem dlouho nepracoval. Konečně jsem si požádal o důchod. Čekám, až to dojde z Ostravy. Naposledy jsem pracoval jako malíř a natěrač.

Jste závislý na alkoholu či jiných návykových látkách (cigarety, drogy)?

Ale ne, vypiju si, ale nejsem závislý. Cigarety kouřím.

Máte nějaké zdravotní problémy?

Ani ne..ted' zrovna ne.

Chodíte k doktorovi? Máte občanský průkaz, zdravotní pojištění?

Ne, nechodím. Občanku už konečně mám. Pojištění ne.

Máte nějaké příbuzné, děti – rodinu? Jste s nimi v kontaktu? Pokud ano, proč s nimi nežijete či proč si myslíte, že vám nepomohou?

Jak jsem řekl, sestry, ale nejsem s nimi v kontaktu.

Jak dlouho žijete ve Zlíně? Žijete zde na trvalo nebo se místo vašeho pobytu mění?

Ne, žiju tady ve Zlíně, už patnáct roků. Nikam jinam nechodím.

Požadujete někdy po kolemjdoucích peníze (žebráte)? Poskytnou vám je? Nezkoušel jste někdy požadovat jídlo?

Jídlo dávají, to jo. Peníze mi nedávají.

Co je podle vás nejdůležitější pro lidi bez domova?

Asi mít kde spát, trocha tepla, jídlo.

Jste spokojen se svým životem na ulici? Snažil jste se někdy dostat z ulice?

Jo, jsem spokojený. Já už jsem za ty roky zvyklý, nechcu nikam jinam.

Jak by vám mohli lidi pomoci?

Nevím. Já nějak už pomoc nepotřebuju. Zvykl jsem si tady.

Kde ve Zlíně přebýváte – v zimě a v létě?

Bydlím jen tady. Zimu zvládám, v pohodě.

Bydlíte nebo bydlel jste někdy v azylových domech, noclehárnách či ubytovnách? Pokud ano, proč tam už nebydlíte?

Ne, do baráku nechci. Já su zvyklý na venek. Jednou jsem byl v baráku u kamaráda, spal jsem tam jen v trenkách, a to jsem byl zpocený jak myš (smích). Jsem zvyklý bydlet venku.

Myslíte si, že by vám společnost mohla lépe pomoci při otázce bydlení?

Snad, nějak nad tím už po té době nepřemýšlím.

Kdyby vám byla nabídnuta možnost opravit si svépomocí chátrající nemovitost (např. za spolufinancování od města), a následně v této nemovitosti bydlet, byl byste ochoten na tuto variantu přistoupit?

No nevím, jestli je něco takového možné. Ale určitě bych do toho šel. Zedničinu umím.

Kolikrát denně jíte, kde a co?

Tak dvakrát, třikrát, jak je chuť.

Máte někdy i teplou stravu, ohříváte si někdy jídlo a jestli ano, tak jak a kde?

Ano. Tady na ohništi si to ohřívám.

Myslíte si, že lidé vyhazují hodně jídla? Že s jídlem hodně plýtvají?

To je fakt. Najdu hodně masa..aj syrové, pěkné.

Co říkáte na skutečnost, že mnoho restaurací vyhazuje přebytečné a nespotřebované denní menu?

No je to fakt, když vyhazují lidi, tak určitě i v restauracích. Nevím, proč tak plýtvají. Radši by to měli rozdat lidem.

Kdyby byla možnost, každý den si koupit za nižší cenu nespotřebované jídlo, koupil byste si jej?

Ano, určitě bych toho využíval.

Co byste navrhl společnosti ke zlepšení vašeho bydlení a stravy?

Nějaké levné jídlo, aby nám prodávali. Bydlení mi stačí tady, co mám.

Chtěl byste něco na svém životě změnit?

Celý svůj život.

Máte něco v plánu do budoucna?

Ne, tady já zhebnu (smích).

Díky za rozhovor.

PŘÍLOHA P III: ROZHOVOR Č. 3 (VLADIMÍR Z.)

Místo rozhovoru: Zlín, ul. Mladcovská – chaty lidí bez domova

Datum a čas: 14. 4. 2012, 10:30 hod.

Můžete mi sdělit vaše jméno (postačí jméno), kolik je vám let?

Jmenuju se Vladimír Z., budu mít 52 roků.

Považujete sám sebe za bezdomovce? Proč?

Tak protože žiju tady, v chatě, nemám kam jít a kde jinde bydlet.

Jak dlouho žijete na ulici?

Asi devět let.

Proč jste se stal bezdomovcem nebo jak jste se dostal k životu na ulici?

Také mě podvedl jeden takový podnikatel. Už jsem to na Policii říkal, mají tam o tom zápis.

Jak sháníte peníze na svoji obživu? Pracujete někde i příležitostně? Kde jste naposledy pracoval? Pobíráte nějaké soc.dávky (pokud ano, co s penězi děláte?)

Beru invalidní důchod. Stačí mi to, ale ještě mi z toho strhávají přes pět set korun, a to je kvůli tomu podnikateli. A on už stejně nežije. No a taky dávám železo do šrotu.

Jste závislý na alkoholu či jiných návykových látkách (cigarety, drogy)?

Piju víno. A když je veliké horko, tak mám rád pivo. Jo, kouřím, balíme si tady tabák.

Máte nějaké zdravotní problémy? Pokud ano, jaké a jak je řešíte?

Nemohl jsem dobře chodit, jak mě srazilo auto. V zimě mi ta noha napuchne, měl jsem naraženou celou nohu. Musel jsem pak do nemocnice.

Máte nějaké příbuzné, děti – rodinu? Jste s nimi v kontaktu? Pokud ano, proč s nimi nežijete či proč si myslíte, že vám nepomohou?

Mám sestru v Krnově. Dlouho jsem ji neviděl, tak tři roky. Nemohl jsem u ní bydlet, má šest dětí.

Jak dlouho žijete ve Zlíně? Žijete zde na trvalo nebo se místo vašeho pobytu mění?

Ve Zlíně jsem od roku 1976, bydlel jsem na Jižních svazích, na Luční.

Požadujete někdy po kolemjdoucích peníze (žebráte)? Poskytnou vám je? Nezkoušel jste někdy požadovat jídlo?

No jasně, peníze potřebujem, aspoň drobné. Dávají, drobné, to jo. Jídlo ne, to ne..to si koupím.

Co je podle vás nejdůležitější pro lidi bez domova?

Nevím, co by mi pomohlo. Možná, kdybych měl milion (smích).

Jste spokojen se svým životem na ulici? Snažil jste se někdy dostat z ulice?

Tak nejsem..kdo by tady chtěl bydlet? Zkoušíme se dostat, ale jde to blbě.

Kde ve Zlíně přebýváte – v zimě a v létě?

My jsme celý rok tady, v chatách.

Bydlíte nebo bydlel jste někdy v azylových domech, noclehárnách či ubytovnách? Pokud ano, proč tam už nebydlíte?

Na azylák jsem chodil, hlavně se osprchovat. Mě to stačí, jít se tam osprchovat a kdyžtak na tu polívku.

Přebýváte v nějakých chátrajících nemovitostech? Jestli ano, kde?

Ani ne, my jsme tady v těch chatách. Nám to stačí.

Myslíte si, že by vám společnost mohla lépe pomoci při otázce bydlení?

Tak kdyby bylo nějaké levné ubytování, stačí pokoj a postel. My toho moc nepotřebujeme.

Kdyby vám byla nabídnuta možnost opravit si svépomocí chátrající nemovitost (např. za spolufinancování od města), a následně v této nemovitosti bydlet, byl byste ochoten na tuto variantu přistoupit?

Určitě. Já jsem ale starý a pořád mě bolí ta noha, tak bych toho moc nepomohl. Ale určitě bychom byli pro.

Kolikrát denně jíte, kde a co?

Když máme co jíst, tak jíme. Jíme co najdem, co si koupíme. Zrovna teď tady mám nějaké těstoviny, co jsme si uvařili na ohni a nějakou omáčku.

Máte někdy i teplou stravu, ohříváte si někdy jídlo a jestli ano, tak jak a kde?

Ano, většinou si tady ohřejem na ohni něco nebo po důchodě si kupujem na nádraží takové ty sáčky s jídlem.

Darují vám někdy lidé i stravu?

Ne, jídlo nedávají.

Myslíte si, že lidé vyhazují hodně jídla? Že s jídlem hodně plýtvají?

Ano, však kolikrát najdem v popelnících. Hlavně za obchodákama. Ale i u paneláků bývá dost.

Co říkáte na skutečnost, že mnoho restaurací vyhazuje přebytečné a nespotřebované denní menu?

Neváží si toho, že mají co jíst. Nedivím se, když lidi toho vyhazujou, tak i v restauracích. Nelíbí se mi to, je to škoda.

Kdyby byla možnost, každý den si koupit za nižší cenu nespotřebované jídlo, koupil byste si jej?

Jo, vždycky je lepší si koupit levněji a mít co jíst. Určitě bych si to koupil.

Co byste navrhl společnosti ke zlepšení vašeho bydlení a stravy?

Ať nás nechají bydlet v nějakém normálním baráku, něco za málo peněz. Hodně by nám to pomohlo. I kdyby bylo levnější jídlo..všechno je teď hodně drahé.

Chtěl byste něco na svém životě změnit?

No určitě..chtěl bych pryč z ulice.

Máte něco v plánu do budoucna?

Nevím..asi to zvládnout a třeba se dostat pryč.

Díky za rozhovor.

PŘÍLOHA P IV: ROZHOVOR Č. 4 (PETR)

Místo rozhovoru: Zlín – Malenovice, areál bývalého zahradnictví.

Datum a čas: 12. 4. 2012, 13:00 hod.

Můžete mi sdělit vaše jméno (postačí jméno), kolik je vám let?

Jmenuju se Petr, je mi 46 roků.

Považujete sám sebe za bezdomovce? Proč?

Jo, jsem bezdomovec..my tady všichni jsme bezdomovci, protože žijem tady nebo spíš kde se dá a nemáme žádný byt nebo barák. Prostě žijem na ulici.

Jak dlouho žijete na ulici?

Nevím přesně, několik roků, určitě pět let, ale přesně to nevím.

Proč jste se stal bezdomovcem nebo jak jste se dostal k životu na ulici?

Nezvládl jsem rozvod se ženou, začal jsem trochu pít a nechodil jsem moc do práce. Žena mě pak vyhodila z bytu a já spíš přebýval po ubytovnách a tak. No a pak jsem víc chodil do hospody než do práce, pak mě vyhodili a já neměl už ani peníze..na bydlení. Nemůžu se z toho dostat.

Jak sháníte peníze na svoji obživu? Pracujete někde i příležitostně? Kde jste naposledy pracoval? Pobíráte nějaké soc.dávky (pokud ano, co s penězi děláte?)

Většinou vracím láhve do obchodu nebo s kámošema sbíráme železo a vozíme to do šrotu. Nikde teď nepracuju..zkoušel jsem to, ale nikde mě nechtějí zaměstnat, většinou mě hned odmítnou nebo vyhání. Naposledy jsem pracoval v továrně ve Svitě. Nedostávám žádné peníze od státu...protože nemám občanku, nejsem schopný si ju vyřídit a bez ní mi nic nedají.

Jste závislý na alkoholu či jiných návykových látkách (cigarety, drogy)?

Nevím, alkohol pijú, drogy neberu, cigára kouřím.

Máte nějaké zdravotní problémy? Pokud ano, jaké a jak je řešíte?

To má tady každý, pořád něco bolí a není dobře..ale vždycky se to ustojí. Hlavní je být v teple, mít kde se schovat.

Máte nějaké příbuzné, děti – rodinu? Jste s nimi v kontaktu? Pokud ano, proč s nimi nežijete či proč si myslíte, že vám nepomohou?

Rodiče nemám, mám ségru, ale nevím, kde teď je..už jsem ju dlouho neviděl. Rád bych ju viděl, řekl jí, ať mi pomůže, ale nevím, kde bydlí.

Jak dlouho žijete ve Zlíně? Žijete zde na trvalo nebo se místo vašeho pobytu mění?

Jsmo Zlíňák od narození. Nikam jinam nechcu.

Požadujete někdy po kolemjdoucích peníze (žebráte)? Poskytnou vám je? Nezkoušel jste někdy požadovat jídlo?

Jo, sem tam, když potřebuju na cigára nebo když mám hlad. O jídlo jsem nikoho nikdy neprosil...nevím, nikdy mě to nenapadlo.

Co je podle vás nejdůležitější pro lidi bez domova?

Jídlo a mít kde spát..a snad být zdravý a přežít zimu.

Jste spokojen se svým životem na ulici? Snažil jste se někdy dostat z ulice?

To víš, že nejsem. Vadí mi to, ale nemůžu se dostat zpátky. Je to těžký, moc...

Kde ve Zlíně přebýváte – v zimě a v létě?

No v létě spíme kde se dá, klidně venku, na lavičkách, pod stromy, pod mosty, tady v barákách, to je jedno, když není zima. Ale v zimě je to zlé, to musíme někam do baráků nebo chat a topit si.

Bydlíte nebo bydlel jste někdy v azylových domech, noclehárnách či ubytovnách? Pokud ano, proč tam už nebydlíte?

Jo, chvíli, když mě žena vyhodila. Pak jsem moc pil a oni mě z tama vyhodili.

Přebýváte v nějakých chátrajících nemovitostech? Jestli ano, kde?

No tady v barákách..v zahradnictví.

Myslíte si, že by vám společnost mohla lépe pomoci při otázce bydlení?

Mohla, ale nevím jak. Nám by stačilo, aby nás nevyháněli ze starých baráků..když tam stejně nikdo nebydlí.

Kdyby vám byla nabídnuta možnost opravit si svépomocí chátrající nemovitost (např. za spolufinancování od města), a následně v této nemovitosti bydlet, byl byste ochoten na tuto variantu přistoupit?

Jo, to by bylo fajn, ale bylo by to těžký. Ale aspoň by jsme se nemuseli bát, že nás někdo vyhodí..Kdyby nám dali materiál nebo peníze, to by šlo. Aspoň by nebyla taková zima. Stejně si to v barákách vždycky opravujem sami tak, aby se tam dalo bydlet.

Kolikrát denně jíte, kde a co?

Nevím, když je co jíst, tak jím, když ne tak ne. Záleží na tom, co najdem v popelnících nebo když mám nějaké peníze, tak si něco koupím..aspoň rohlíky nebo víno. Hodně toho najdem v popelnících. Když to není zkažené, tak se to dá sníst. A lidi toho hodně vyhazují..

Máte někdy i teplou stravu, ohříváte si někdy jídlo a jestli ano, tak jak a kde?

Jo, ale málo. Když je co ohřát, tak si to na ohni ohřejem nebo když máme nějaké maso, tak ho opečem. Jinak nic teplého nemáme.

Darují vám někdy lidé i stravu?

Ne, to ne..

Myslíte si, že lidé vyhazují hodně jídla? Že s jídlem hodně plýtvají?

Jo, to určitě. Jak jsem řekl, našli jsme teď dost masa v popelnici. Lidi hodně plýtvají, neváží si toho.

Co říkáte na skutečnost, že mnoho restaurací vyhazuje přebytečné a nespotřebované denní menu?

Tak mají asi dost peněz. Je to plýtvání, radši by nám to mohli dát. Proč ne zadarmo, když to stejně vyhodí. My nemáme co jíst a lidi to vyhazují. To mi ani neříkej..

Kdyby byla možnost, každý den si koupit za nižší cenu nespotřebované jídlo, koupil byste si jej?

Kdybych na to měl a věděl, kde to dávají, tak určitě. Není nic lepšího, než se pořádně najíst.

V Brně to tak funguje...co na to říkáte?

Jako že v Brně tak dávají bezdomovcům jídlo? To je dobrý..to by mohlo být aj tady. Jenže tady je nás málo a každý na nás kašle. Nemají nás tu rádi. To by se o nás musel někdo zajímat..

Co byste navrhl společnosti ke zlepšení vašeho bydlení a stravy?

No hlavně at' nás nevyhání z baráků nebo v zimě z čekáren. A at' se nás lidi nebojí nebo at' jim nevadíme a dají nám pár korun. Nám to pomůže a jim neublíží. At' si můžem něco koupit. Bylo by fajn, kdyby tu byla nějaká hodně levná jídelna nebo tak něco.

Víte, lidem většinou vadí, že smrdíte...proto vás vyhání v zimě z čekáren..

No jo, ale co máme dělat, když se není kde v zimě umýt??? Přece nezmrznu..

Chtěl byste něco na svém životě změnit?

Být pryč z ulice a žít jako ostatní..

Máte něco v plánu do budoucna?

Přežít.

Díky za rozhovor.

PŘÍLOHA P V: ROZHOVOR Č. 5 (KATEŘINA)

Místo rozhovoru: Zlín, nám. Míru

Datum a čas: 12. 4. 2012, 09:30 hod.

Můžete mi sdělit vaše jméno (postačí jméno), kolik je vám let?

Jmenuju se Kateřina a je mi 43 let

Považujete sama sebe za bezdomovce? Proč?

To těžko říct, ale nejspíš ano, když spávám příležitostně venku, kde je to možné.

Jak dlouho žijete na ulici?

Asi pět let..nepamatuju si to přesně.

Proč jste se stala bezdomovcem či jak jste se dostala k životu na ulici?

Bezdomovcem jsem stala, protože jsem nebyla schopna splatit svůj dluh. Neměla jsem peníze na nájem, na jídlo a na další důležité věci, co člověk potřebuje. Proto jsem na ulici.

Jak sháníte peníze na svoji obživu? Pracujete někde i příležitostně? Kde jste naposledy pracovala? Pobíráte nějaké soc.dávky (pokud ano, co s penězi děláte?)

Většinou s kamarádama z ulice sbíráme železo, které potom odvážíme do sběrného dvoru, hlavně do Prštného. Práci si sháním, ale je to těžké najít si nějakou práci či brigádu, protože nechtějí zaměstnat nás lidi bez domova. Naposledy jsem dělala ve Svitě v továrně – dělala jsem boty. Jo, na dávky mám nárok, ale někdy ztratím občanku, tak si peníze nemůžu vyzvednout..

Jste závislá na alkoholu či jiných návykových látkách (cigarety, drogy)?

Závislá na drogách nejsem, ani na alkoholu. Neříkám, že si občas nedám, ale nejsem závislá.

Máte nějaké zdravotní problémy? Pokud ano, jaké a jak je řešíte?

Někdy..ale ono to vždycky přejde.

Máte nějaké příbuzné, děti – rodinu? Jste s nimi v kontaktu? Pokud ano, proč s nimi nežijete či proč si myslíte, že vám nepomohou?

Rodiče mi zemřeli, když jsem byla mladá a děti nemám. Mám jen bývalého manžela a ten mi nepomůže, on je spíš rád, že se mě zbavil. Ani kamarádky z dřívější doby nemám, jen ty, kteří jsou na tom stejně jak já.

Jak dlouho žijete ve Zlíně? Žijete zde na trvalo nebo se místo vašeho pobytu mění?

Ve Zlíně žiju asi 4 roky, předtím jsem přebývala tak různě, chvíli aj v Kroměříži nebo v Otrokovcích.

Požadujete někdy po kolemjdoucích peníze (žebráte)? Poskytnou vám je? Nezkoušela jste někdy požadovat jídlo?

Dříve jsem požadovala peníze od lidí, ale už to nedělám, protože se na Vás lidé dívají s takovým odpuzujícím pohledem, jako že se nás štítí. Tak jsem to vzdala. Jídlo si kupuju za peníze, co dostaneme za železo a nebo co si najdeme v popelnici. No a když náhodou dostanu podporu, tak za to si něco koupím.

Co jde podle vás nejužitečnější pro lidi bez domova? Jak vám společnost či lidé nejvíce pomohou?

Lidé by nám pomáhali, kdyby nás všechny bezdomovce neházeli do jednoho pytle, protože ne všichni jsme stejní. Pro nás je důležité, když nám někteří lidé pomáhají, tím myslím třeba nějaké útulky pro bezdomovce, když to tak řeknu. A jinak pro každého člověka, co se ocitne na ulici je důležité, když najde spřízněnou duši, že člověk ví, že na to není sám.

Jste spokojená se svým životem na ulici? Snažila jste se někdy dostat z ulice?

To víte, že jsem se několikrát snažila z ulice dostat, ale je to těžké. Ted' začne jaro a léto, tak jsem spokojená, protože přes zimu to bylo hodně těžké.

Kde ve Zlíně přebýváte – v zimě a v létě?

**Přes léto je to jednoduché, to přespávám buď na Jižních Svazích v tom velkém roze-
stavěném baráku a nebo kdekoli v parku. Ještě donedávna jsem přespávala
v Malenovicích v bývalém zahradnictví nebo ve staré tržnici, ale to ted' zbourali.
A přes zimu je to těžké, ale přežila jsem každou zimu. Na zimu si musím najít co nej-**

více teplého oblečení a dek. Někdy, když mám peníze, jsem přes zimu v nějaké ubytovně..

Takže někdy i bydlíte v azylových domech, noclehárnách či ubytovnách? Proč ne natrvalo?

Párkrát jsem tam přespala, ale do azylových domů nesmíte dojít pod vlivem alkoholu, ale bohužel když jsem byla v tomto stavu, tak mě tam nechtěli pustit. Musím se víc snažit.

Přebýváte v nějakých chátrajících nemovitostech? Jestli ano, kde?

Jak jsem řekla, na Jižních Svazích, taky někdy v bývalém zahradnictví v Malenovicích a donedávna na Baťáku.

Myslíte si, že by vám společnost mohla lépe pomoci při otázce bydlení?

Myslím si, že by mohla, např. třeba tím, že by nám společnost dala nějaké staré byty, kde by se dalo přespávat.

Kdyby vám byla nabídnuta možnost opravit si svépomocí chátrající nemovitost (např. za spolufinancování od města), a následně v této nemovitosti bydlet, byl byste ochoten na tuto variantu přistoupit?

Ano byla bych ochotna na takovou variantu přistoupit. Byla bych moc ráda, kdybych měla takovou šanci, musím jen doufat, že společnost na nás změní názor.

Kolikrát denně jíte, kde a co?

Já to ani nepočítám, jím přes den tolik jídla, co si najdu nebo koupím a hlavně když je co a když mám hlad.

Máte někdy i teplou stravu, ohříváte si někdy jídlo a jestli ano, tak jak a kde?

Teplou stravu jsem měla naposledy v azylovém domě a poslední dobou vůbec. Možná tak gyros nebo polívku na nádraží..

Darují vám někdy lidé i stravu?

To bývalo. Poslední dobou jsem od nich nic nedostala.

Myslíte si, že lidé vyhazují hodně jídla? Že s jídlem hodně plýtvají?

Neřekla bych, že plýtvají s jídlem, ale sem tam něco vyhodí. Není toho hodně, ale stačí to pro nás.

Co říkáte na skutečnost, že mnoho restaurací vyhazují přebytečné a nespotřebované denní menu?

Nevím, jak to dělají jiné restaurace, ale než jsem se ocitla na ulici, tak jsem taky chvílku pracovala jako uklízečka v jedné restauraci, kde jídlo nevyhazovali do popelnice, ale sbírali je do kyblíků jako zbytky pro různá zvířata. Pro zvířata to sbírají a pro nás bezdomovce ne..je to divný.

Kdyby byla možnost, každý den si koupit za nižší cenu nespotřebované jídlo, koupila byste si jej?

Ano, to bych si koupila, ale taková možnost je málo kde. Když vejde do supermarketu, tak se na nás dívají se zlým pohledem, takže se nám ani nechce do takových obchodů chodit. Ale kdyby to někdy bylo tak pro nás zařízené, tak určitě.

Co byste navrhla společnosti ke zlepšení vašeho bydlení a stravy?

Navrhla bych, aby nám dali nějaký starý činžák a my tam mohli bydlet. A ohledně stravy, kdyby se potraviny zlevnily nebo by stačila jen nějaká obyčejná jídelna, kde by byla aspoň polívka.

Chtěl byste něco na svém životě změnit?

Ano, chtěla bych si najít práci, abych si mohla našetřit peníze a změnit svůj život.

Máte něco v plánu do budoucna?

Plánů bych měla. Musím jen věřit, že se to změní alepší.

Díky za rozhovor.

PŘÍLOHA P VI: ROZHOVOR Č. 6 (PAVEL)

Místo rozhovoru: Zlín, ul. Okružní – torzo rozestavěné budovy

Datum a čas: 28. 4. 2012, 09:30 hod.

Můžete mi sdělit vaše jméno (postačí jméno), kolik je vám let?

Jmenuju se Pavel A., je mi 50 let.

Považujete sám sebe za bezdomovce? Proč?

Jo, jsem bezdomovec. Nemám kde bydlet a bydlím tady, teda přechodně, vždycky nějakou dobu na jednom místě a když je nějaký problém, jdu jinam.

Jak dlouho žijete na ulici?

Myslím, že osmý rok.

Proč jste se stal bezdomovcem nebo jak jste se dostal k životu na ulici?

No já jsem měl normální práci, pracoval jsem ve skladu, jako skladník, ale pak snižovali stavy a vyhodili mě. Chvilu jsem neměl práci, nemohl jsem si nic najít, protože nemám nějak dobré vzdělání a tak mi chyběly peníze na nájem. Tak jsem se dostal na ulici.

A na brigády jste nechodil?

Ale jo, ale to nestačilo na nájem a na obživu.

Jak sháníte peníze na svoji obživu? Pracujete někde i příležitostně? Kde jste naposledy pracoval? Pobíráte nějaké soc.dávky (pokud ano, co s penězi děláte?)

Naštěstí беру dávky, tak mi to na obživu stačí, ale na nájem nemám. Ted' nikde nepracuju. Bezdomovce málokdo zaměstná. Jsem špinavý, neupravený. Naposled jsem pracoval jako skladník, to jsem říkal. No a dělám to, co ostatní, sbírám železo do šrotu.

Jste závislý na alkoholu či jiných návykových látkách (cigarety, drogy)?

Ne, závislý nejsu, s tím já problémy nemám. Sem tam si s kamarády dám, ale nepiju moc. Cigarety kouřím.

Máte nějaké zdravotní problémy?

Bolí mě klouby, ale to bude asi stářím (smích).

Chodíte k doktorovi? Máte občanský průkaz, zdravotní pojištění?

Jen když je něco akutního, tak na úrazovku do nemocnice. Občanku teďka mám, pojištění taky.

Máte nějaké příbuzné, děti – rodinu? Jste s nimi v kontaktu? Pokud ano, proč s nimi nežijete či proč si myslíte, že vám nepomohou?

Rodiče už nemám, mám jen bratra, ale nevím, kde je. Naposled jsem ho viděl před třemi lety. Děti nemám.

Jak dlouho žijete ve Zlíně? Žijete zde na trvalo nebo se místo vašeho pobytu mění?

Ve Zlíně jsem tak pět let, před tím jsem pobýval chvíli v Brně, pak v Otrokovcích. Tady je klid, na rozdíl od Brna. Není to tu tak pro nás bezdomovce nebezpečné.

Požadujete někdy po kolemjdoucích peníze (žebráte)? Poskytnou vám je? Nezkoušel jste někdy požadovat jídlo?

Já ani ne, snažím se vyžít s tím, co mám. Jídlo jsem nikdy od lidí nevyptával. Nemám toho moc co jíst, ale stačí mi to. Mohlo by to být aj horší.

Co je podle vás nejdůležitější pro lidi bez domova?

No jídlo a mít kde spát, to je jasné.

Jste spokojen se svým životem na ulici? Snažil jste se někdy dostat z ulice?

Nejsem..chtěl bych to změnit, ale nemůžu se dostat do normálu. Prostě jsem starý a bezdomovec, je to těžké. Snažím se pořádk, jde to pomalu. Teď jsem na tom dobře, mám co jíst a kde spát a snažím se šetřit peníze.

Jak by vám mohli lidi pomoci?

Lidi? Mohli by se snažit nám víc pomáhat, ne jen nás přehlížet.

Kde ve Zlíně přebýváte – v zimě a v létě?

Ve Zlíně bydlím tady, v tom velkém rozestavěném baráku. V zimě prostě musíte do něčeho, co má zdi. V létě to moc neřeším.

Bydlíte nebo bydlel jste někdy v azylových domech, noclehárnách či ubytovnách? Pokud ano, proč tam už nebydlíte?

Moc ne, spíš se tam chodím osprchovat. Stojí to dost peněz, tak jsem radši venku.

Myslíte si, že by vám společnost mohla lépe pomoci při otázce bydlení?

Mohla..nebo spíš měla. To přece nejde, aby na nás tak kašlali. Mohli by nám zařídit nějaké levné bydlení. Aspoň ze začátku zadarmo a pak, až bych měl nějaké peníze a práci, klidně bych si to platil.

Kdyby vám byla nabídnuta možnost opravit si svépomocí chátrající nemovitost (např. za spolufinancování od města), a následně v této nemovitosti bydlet, byl byste ochoten na tuto variantu přistoupit?

Ano, samozřejmě. O tom jsem slyšel, že to tak někde udělali. Říkali mi to kluci v Brně. Nevím, proč to tak nefunguje všude, vždyť je to dobrý nápad. Asi na to nemají města peníze.

Kolikrát denně jíte, kde a co?

Nevím, jím, když je co jíst. Nebo když jsou peníze, koupím si aspoň na nádraží něco levného.

Máte někdy i teplou stravu, ohříváte si někdy jídlo a jestli ano, tak jak a kde?

Jo, na nádraží si kupuju aspoň polívku nebo nějaké levné teplé jídlo.

Myslíte si, že lidé vyhazují hodně jídla? Že s jídlem hodně plýtvají?

Ano, s tím souhlasím. Já se hrabu v popelnicích jen sem tam, ale vždycky něco najdu. A ostatní říkají, že najdou vždycky něco.

Co říkáte na skutečnost, že mnoho restaurací vyhazuje přebytečné a nespotřebované denní menu?

Cože? No to je škoda, velká škoda. Mělo by se to nějak podchytit, aby nedocházelo ke zbytečnému plýtvání jídlem. Však by se z toho ještě mohlo najíst tolik lidí.

Kdyby byla možnost, každý den si koupit za nižší cenu nespotřebované jídlo, koupil byste si jej?

Určitě, vždyť jídlo je nejdůležitější.

Co byste navrhl společnosti ke zlepšení vašeho bydlení a stravy?

No určitě by bylo dobrý zkusit opravit nějaký starý dům a nechat nás tam bydlet. Nebo nám alespoň umožnit vyučit se něčím, abychom dostali práci. Víte jak, bez práce nejsou peníze. Měli by se o nás postarat, třeba umožnit nám bydlet v levných domech. No a jak jste říkal s těmi restauracemi, vláda by to měla uzákonit, aby se neplýtvalo s potravinami.

Chtěl byste něco na svém životě změnit?

Ano, abych nebyl na ulici, ale žil jak ostatní.

Máte něco v plánu do budoucna?

Dostat se z ulice.

Díky za rozhovor.

PŘÍLOHA P VII: ROZHOVOR Č. 7 (KAREL)

Místo rozhovoru: Zlín, ul. Okružní – torzo rozestavěné budovy

Datum a čas: 28. 4. 2012, 10:15 hod.

Můžete mi sdělit vaše jméno (postačí jméno), kolik je vám let?

Jmenuju se Karel M., je mi 48 let.

Považujete sám sebe za bezdomovce? Proč?

Taky taky, jak tady Pavel. No a protože žiju na ulici a nemám domov nebo kde bydlet, jako bydlet trvale.

Jak dlouho žijete na ulici?

Asi šest let.

Proč jste se stal bezdomovcem nebo jak jste se dostal k životu na ulici?

Dřív jsem žil normálně, ale pak jsem šel do vězení, kvůli jedné blbosti, no a jak jsem se vrátil, nemohl jsem si najít práci a nebyly ani peníze, tak jsem začal bydlet venku.

A za co a jak dlouho jste byl ve vězení, jestli se mohu zeptat?

Pět let..trošku jsem se porval..no a ublížil. Nechci o tom moc mluvit.

Jak sháníte peníze na svoji obživu? Pracujete někde i příležitostně? Kde jste naposledy pracoval? Pobíráte nějaké soc.dávky (pokud ano, co s penězi děláte?)

Dávky neberu, spíš se snažím chodit po brigádách, po stavbách, ale je toho málo. Málo nás bezdomovce zaměstnávají. Před vězením jsem dělal zedničinu. No a taky sbírám železo do šrotu.

Jste závislý na alkoholu či jiných návykových látkách (cigarety, drogy)?

Nevím, jestli jsem závislý. Piju, když je mi smutno. Cigarety kouřím.

Máte nějaké zdravotní problémy?

Tak každý má, ale zatím nic hrozného.

Chodíte k doktorovi? Máte občanský průkaz, zdravotní pojištění?

Jak Pavel, jen když je nouze.

Máte nějaké příbuzné, děti – rodinu? Jste s nimi v kontaktu? Pokud ano, proč s nimi nežijete či proč si myslíte, že vám nepomohou?

Měl jsem ženu, ale ta se se mnou rozvedla, když jsem byl ve vězení. Mám s ní i dítě, už jsem je dlouho neviděl. Ani nevím, kde jsou.

Jak dlouho žijete ve Zlíně? Žijete zde na trvalo nebo se místo vašeho pobytu mění?

Já byl taky v Brně, jak Pavel. Ted' jsem nějaký ten pátek už tady, je tu klid a celkem bezpečno. I policajti jsou tu lepší, než v Brně.

Požadujete někdy po kolemjdoucích peníze (žebráte)? Poskytnou vám je? Nezkoušel jste někdy požadovat jídlo?

Jo, sem tam, většinou u Intersparu s ostatníma a lidi dávají, hlavně drobné. Jídlo jsem nikdy nechtěl.

Co je podle vás nejdůležitější pro lidi bez domova?

Suché teplé bydlení a jídlo.

Jste spokojen se svým životem na ulici? Snažil jste se někdy dostat z ulice?

Nejsem. Snažil jsem se a snažím se. Ale už jsem na ulici asi moc dlouho. Potřeboval bych od lidí pomoc.

A jak by vám mohli lidi pomoci?

Dát příležitost k práci, kde je jistá výplata a taky nějaké levné bydlení. Pak už by to šlo.

Kde ve Zlíně přebýváte – v zimě a v létě?

Ve Zlíně bydlím ted' tady, jinam zatím nejdu. V zimě bývám většinou na azyláku, teda když jsou velké mrazy.

A proč tam nebydlíte pořád?

No..asi jsem problémový. Vyhodili mě, protože jsem pil a taky to stojí nějaké peníze.

Myslíte si, že by vám společnost mohla lépe pomoci při otázce bydlení?

Snad jo, určitě. Vždyť je tolik domů všude, kde by se dalo bydlet. A my tu žijem jak zvířata.

Kdyby vám byla nabídnuta možnost opravit si svépomocí chátrající nemovitost (např. za spolufinancování od města), a následně v této nemovitosti bydlet, byl byste ochoten na tuto variantu přistoupit?

Určitě, však jsem zedník. Ale nikdo nám takovou možnost nedal. Ještě že jsou ty staré baráky, o které se nikdo nestará, jinak bysme ani měli kde spávat. Město by se mělo líp starat o svoje domy, ve kterých nic není a které chátrají. Ale tady ten barák, ve kterém žijem, je moc velký a my nemáme peníze na to, abychom ho opravili, nemáme peníze na materiál. Město by to mohlo zaplatit a já bych tu klidně pracoval a bydlel.

Kolikrát denně jíte, kde a co?

Snažím se nehrabat v popelnicích, ale musím. Takže jím co najdu a když mám peníze, tak si koupím i něco normálního, jako rohlíky nebo polívku na nádraží.

Máte někdy i teplou stravu, ohříváte si někdy jídlo a jestli ano, tak jak a kde?

No jak říkám, polívku. Nebo si tady sem tam opečem maso, když nějaké máme.

Myslíte si, že lidé vyhazují hodně jídla? Že s jídlem hodně plýtvají?

Jo, to říká hodně kluků, co se hrabou v popelnicích. Ale já najdu často taky dost jídla, které ani není zkažené.

Co říkáte na skutečnost, že mnoho restaurací vyhazuje přebytečné a nespotřebované denní menu?

Však to je normální, oni to přece buď vyhodí nebo si to odnesou kuchaři domů. Ale je to špatné, takový přístup.

Kdyby byla možnost, každý den si koupit za nižší cenu nespotřebované jídlo, koupil byste si jej?

To by bylo dobrý, ale oni nám to nedají.

Co byste navrhl společnosti ke zlepšení vašeho bydlení a stravy?

No jak jsem řekl, klidně bych domy opravoval a pak v nich bydlel. A jídlo by mohlo být levnější a kdyby byla možnost, určitě bych si koupil to levnější jídlo z restaurací. Ale na to by musely být nějaké zákony.

Chtěl byste něco na svém životě změnit?

Mít rodinu, žít normálně a být pryč z ulice.

Máte něco v plánu do budoucna?

Sehnat práci a žít jinak.

Díky za rozhovor.